

# Özel Mülkiyet-Doğa Koruma İkilemine Sahadan Bir Bakış: Alakır Nehri Kardeşliği Örneği

Nejdet ÖZBERK\*

**Öz:** Doğayı korumak için ona ya da onun bir parçasının haklarına malik olmak mı gerekir? Özel mülkiyet ile doğa koruma arasındaki çelişkili ilişkiyi konu alan bu çalışma Türkiye’den bir çevre mücadelesinde koruma vaadiyle satın alarak, mülkiyet edinimi yoluyla çevre koruma taktiğinin devreye sokulduğu bir örnek olay incelenmesidir. Türkiye’de çevre politikasında doğa koruma amaçlı mülkiyet satın alımı görülmemiş bir şeydir. Ancak 2019 yılı Mayıs ayında Antalya Kumluca’da bir grup yerel çevre aktivisti, Alakır Nehri Kardeşliği (ANK), online bir bağış kampanyası yürüterek ‘yaşam alanlarının’ hemen bitişiğindeki iki parsel imarsız kamu arazisini devletten ihale yoluyla satın aldılar. Bu çalışma Türkiye’de çevresel satın almaların ilk örneğini, çevre ve adalet politikası aracı olarak türünün emsalini incelemesi açısından özgün ve önemlidir. Bu vaka çalışması birincil ve ikincil verilere dayanmaktadır. Bu veriler doğanın ve doğa korumanın neoliberalleştirilmesine ilişkin teorik politik ekoloji çerçevesi kullanılarak analiz edilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Doğanın ve doğa korumanın neoliberalleştirilmesi, özel mülkiyet, çevresel satın alma, Alakır Nehri Kardeşliği.

## ***A Look at the Private Property-Nature Conservation Dilemma from the Field: The Case of the Friends of Alakır River***

**Abstract:** To truly protect the nature is it needed to own it or a portion of the rights to it? This research on the paradoxical relationships intrinsic to the private property and nature conservation, is a case study that looks at a new tactic for nature conservation in Turkey. Unusual is it the case that a property buyout with the promise of conservation in Turkish environmental policy. However, in May 2019, in Antalya Kumluca, the Friends of Alakır River (FAR), a group of grassroots environmental activists, organizing an online donation campaign for an environmental buyout, bought two parcels of unzoned public land from the state by tender, that are located in close proximity to their village house or ‘lifeworld’. And this case study is original and important for both being the first study on an unprecedented environmental policy and justice tool in Turkey. The study combines both primary and secondary data. and these data were analysed using theoretical political ecology framework on neoliberalisation of nature and nature conservation.

**Keywords:** Neoliberalisation of nature and nature conservation, private ownership, environmental buyouts, Friends of Alakır River.

\* Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Gülşehir Meslek Yüksekokulu.  
ORCID: 0000-0001-7410-8776

## Giriş

Doğayı kimin kimden, nasıl, hangi araçlarla korumaya çalıştığı ulusal ve küresel çevre politikası tartışmalarının özünü oluşturur. Bu tartışmalar önemli ölçüde kapitalist ekonomi politığın içinde devlet, piyasa ve toplum üzerinden yapılır (Brockington ve Duffy, 2011; Larsen ve Brockington, 2018). Garrett Hardin'in (1968) 'müştereklerin trajedisi' kavramıyla başlayan ve Elinor Ostrom'un (1990) 'müştereklerin yönetimi'yle ilgili eleştirileriyle derinlik kazanan bu tartışmalar, temelde devletin, piyasanın ve müşterekler özelinde müşteregin kolektif kullanıcılarının (toplumun) koruma kapasitesi de tartışmaya dâhil özel mülkiyetin doğayı koruyup koruyamayacağı konusunda düğümlenir. Özellikle 1980'lerden sonraki tartışmalarda ve uygulamalarda 'doğanın satılarak korunması' (McAfee, 1999; Dempsey ve Suarez, 2016) ve 'satın alınarak korunması' (Fairfax vd., 2005) neoliberal söylemi çevre politikalarına damgasını vurur. Bu süreç toplum-doğa ve koruma ilişkilerinin kurulumunda 'doğanın neoliberalleştirilmesi' denen küresel bir trende karşılık gelmektedir (Castree, 2008a; 2008b; 2010a; 2010b; 2011; Heynen vd., 2007).

1960'lar ve 70'lerdeki hukuksal kuralların (regülasyon) yaygın olduğu ve serbest piyasaya sınırlamalar getiren Keynesci devletin piyasaya daha çok müdahalesine dayanan Fordist dönemden 1980 sonrasında devletin toplum ve doğa yararına yaptığı çeşitli müdahaleleri terk ederek kural oluşturma işlevinden vazgeçtiği, doğa koruyucu kuralların gevşetildiği veya kaldırıldığı kuralsızlaştırmanın (deregülasyon) ve piyasa ilişkilerinin yaygınlaşmasını sağlayacak, özelleştirmeyi, ticarileştirmeyi ve finansallaştırmayı genişletecek şekilde yeni düzenlemelerin yapıldığı ve politikaların yeniden oluşturulduğu yeniden kurallaştırmanın (re-regulation) hâkim olduğu, şirketlerin ve kamu yönetiminin doğaya zarar veren ya da doğayı tahrip etme riski taşıyan işlem ve eylemlerinin gözden geçirilerek gerekiyorsa durdurulmasına ve sorumlularının cezalandırılmasına olanak sağlayan çeşitli denetim biçimlerinin, hukuki, idari ve toplumsal denetim yollarının, zayıflatıldığı ya da tümüyle ortadan kaldırıldığı liberal Post-Fordist döneme geçiş sürecinde doğanın serbest piyasa ilişkilerinin güdümüne sokulduğu yeni bir döneme girilmiştir (McCarthy ve Prudham, 2004; Heynen ve Robbins, 2005; Smith, 2007). Doğanın neoliberalleştirildiği bu dönemde Keynesyen refah devletinin görece kısıtlayıcı mekanizmalarından kurtulan şirketler, serbestleştirme, kuralsızlaştırma koşullarında, özelde emeği ve doğal varlıkları ve genelde de toplumu ve doğayı daha yoğun biçimde sömürecek bir iklim kavuşmuştur. Tüm bu gelişmeler, doğanın korunmasıyla ilgili politik ve ideolojik gelişmelere ters bir yönde, hegemonik sürdürülebilir kalkınma ve ekolojik modernleşme nosyonuyla doğanın neoliberalleştirilmesini besleyen bir etki doğurmuştur. Devletin sosyal ve ekonomik hayata müdahalesinin gevşemesinden istifade eden şirketler, doğanın

korunmasıyla ilgili gereklilikleri, ekonomik faaliyetlerin çevresel sonuçlarını, halk sağlığı bakımından yarattığı tehditleri dikkate almak gereği duymadan, kısa dönemli kârların gerçekleşmesi amacıyla doğanın yağmalanması doğrultusunda harekete geçmiştir (Castree, 2008a: 148). Toplumsal ve çevresel alanlarda metalaştırmanın yayıldığı, piyasalaştırmanın yeni alanlara sokulduğu bu dönemde piyasa, devlet ve sivil toplum arasındaki sınırların yeniden müzakere edilmesiyle insan yaşamlarının daha fazla alanları ekonomik mantıkla yönetilmeye, piyasanın güdümüne sokulmaya başlanmıştır (Castree, 2008a: 143). Aynı dönemde neoliberal politika ve uygulamalar doğal çevrelerin ve biyofiziksel kaynakların yönetimine de nüfuz etmiş, çevresel yönetim ve korumanın hatları kapitalist piyasa ilişkilerinin mantığına göre yeniden yapılandırılmıştır (Hanson, 2014: 30-31). Konservasyon ve kirlilik azaltımına tahsis edilen kamusal kaynaklar azaltılmış, bir yandan kapitalizmin yeni piyasalar yaratmasına ve dereğülasyonlara yönelik bir hamle gerçekleştirilirken, diğer yandan da doğal çevrenin algılandığı, yönetildiği ve üretildiği neoliberal uygulamalara doğru önemli bir kayma ortaya çıkmıştır (Mansfield, 2008; MacDonald, 2010; Büscher, vd., 2014). Kapitalizm kendi iktidarını konservasyon ve biyoçeşitlilik üzerinden çok ölçekli sözde çevre koruma çabalarıyla üretmeye ve yeniden üretmeye yönelmiştir (Brockington ve Duffy, 2011). Serbest piyasa çözümlerinde, çevresel regülasyon ve hizmetlerin özelleştirilmesi, kıt biyofiziksel varlıkların metalaştırılması çevre yönetiminin sıradan unsurları haline getirilmiştir. Yeni kapitalist faaliyet alanları yaratmak üzere ekolojik kuvvetler neoliberal hegemonyanın hizmetine seferber edilmiştir. Smith'in (2007: 20) vurguladığı gibi doğanın neoliberalleştirilmesinin genel etkisi "doğayla kurulu sosyoekonomik ilişkinin özünün dramatik bir biçimde dönüştürülmesi" olmuştur.

Öte yandan, çevre koruma ve yönetimine ilişkin söylemler ve uygulamalar kapitalist piyasa ilişkilerinin mantığına uyarlanmıştır (Brockington vd., 2008; Beder, 2006a). Bu yüzden neoliberalizm sadece bir dizi ekonomik düşünce ve uygulamadan ibaret değildir. 18. yüzyılın klasik liberalizminin özel mülkiyeti kişisel çıkar ve optimal toplumsal iyi temeline yerleştiren temel aksiyomlarına bir dönüş, kısmen bir mülkiyet dilidir. Belli bir politik ve hukuksal toplum anlayışından kaynaklanır, onun ilkelerine yaslanır. Bunlardan biri özel mülkiyettir. Castree'nin (2008b: 163) vurguladığı gibi sosyoekolojik bir proje olarak toplum doğa ilişkilerinde doğanın neoliberalleştirilmesi hakim olsa da tam belirleyici değildir. Bu mülkiyet kuramsallaştırması kurumsal olarak güçlü olsa da sınırlıdır, mülkiyetin devreye sokulduğu çeşitli, çelişkili ve bazen de kolektif yöntemleri göz ardı eder. Neoliberal özel mülkiyet ilişkileri insanların birbirleriyle ve doğa ile ilişkilerini dönüştürmekte ancak faklı ve bilinçli türden sosyo ekolojik ilişkilere açık bağlantıların oluşturulmasına da bağlıdır. Bu bağlamda mülkiyet ilişki-

leri mekânın ve doğanın savunulması için de fırsatlar sağlar. Mekânın mülkiyet ilişkileri üzerinden savunulması neoliberalizmin ortaya çıkışı öncesine dayanır, ama bunun ilkeleri çağdaş politik söylem, kamusal düzen ve denetim düzenlemeleriyle kabullenilmiştir. Özel mülkiyet rejimleri bir kâğıt parçasından ibaret değildir, sosyal ilişkiler üzerinden sosyal ve hukuksal yaptırımlarla istenmeyen tecavüzlere karşı dışlama ve direnme imkânı sağlar (Blomley, 2004: 615). Aynı şekilde mülkiyetin bireysel ve kesin olduğu varsayılsa da toplumsal onayı gerektirir. Fairfax ve diğerlerinin (2005: 17) işaret ettiği gibi “mülkiyet iddiasının meşruiyetinin genel toplum tarafından kabulünün yokluğunda mülkiyet (tek başına) belli bir toprak parçası üzerinde kontrolü kazanmak için zayıf bir yöntemdir.” Ama yine de mülkiyet kurumu özelinde toplum doğa ilişkileri gerek üretildiği gerekse ürettiği ilişkiler, süreçler ve sorunlar açısından kapitalist ekonomik sistemin en belirleyici mübadele ve mülkiyet ilişkileri kurucu aracı paradır.

Diğer yandan aynı dönemde çevre korumaya yönelik şirket yaklaşımına karşı dayanışmacı ve işbirlikçi taban hareketleri yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Paranın; hukuk kuralları, idari ve yargısal kararlar gibi düzenleyici çevre koruma araçlarından daha güçlü bir stratejik araç olabileceğini fark eden çevreciler ABD ve Kanada başta olmak üzere, özellikle gelişmiş ülkelerde bir doğa koruma ve kirlilik önleme yöntemi olarak alternatif bir stratejiye yönelmişlerdir. Çevreci örgütler ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar madencilik gibi kirlenici ekstraktivist faaliyetlerin durdurulması amacıyla doğanın korunmasına ilişkin çeşitli taleplerle hukuksal düzenleme yapılması için baskı yapmak ve lobi faaliyetleri yürütmenin yanı sıra çok yaygın olmasa da daha kirlenici faaliyetler başlamadan çevre koruma amacıyla toprağı ve toprak üzerindeki hakları satın almaya başlamışlardır. Bu çalışma aynı uygulamanın gelişmekte olan bir ülke, Türkiye özelinde ilk örneğine ilişkindir. Ancak bu uygulamanın ekonomik faaliyetlerin çevreyi kirlen, tahrip eden, yağmalayan, etkilerinin azaltılmasına, bu faaliyetlerin yargısal ve yönetsel denetimin içine çekilmesine yönelik doğa koruma mücadelesini sadece bir boyutu olduğuna dikkat çekmek gerekir.

Toplum-doğa ilişkilerinin dönüşümüne ve çevre sorunlarının çözümüne ilişkin teorik ve amprik büyük tartışmalara Türkiye’den küçük bir örnek olay üzerinden bakan ve neoliberal çevre politikaları bağlamında özel mülkiyet, çevre koruma ve kapitalizm arasında tahakküm ve direniş ilişkilerine içkin bir ilişki bulunduğu iddiasındaki, sahadan bir pratiğı ele alan bu çalışmada sosyal medya hem sosyal, tecrübi ve mobil bir araştırma ortamı hem de bir araştırma aracı olarak değerlendirilmiştir. Sosyal eylemin yeni alanı internet, nitel araştırmaları anlama ve gerçekleştirme tarzını değiştirmiştir. Aktivistlerin sosyal medyayı nasıl, neden ve hangi sonuçlara ulaşmak için kullandığını sorgulayan bu araştırma konuya çevresel adalet mücadelesi perspektifinden bakan (Bullard, 1990; 1994; Schlosberg,

2007) sosyal bilimlerde online toplumsal hareket inceleme tekniklerine dayanmaktadır (Earl ve Kimport, 2011; Mosca, 2014 ve 2010). Takip, paylaşma, keşfetme, etkileşim ve arşivleme işlevleri olan en yaygın Web 2 uygulamalarından olan Facebook ve Twitter, İnstagram gibi üç online platform üzerinden yapılan paylaşımların içerik ve söylem analizinden sanal topluluklardan biri tarafından gerçekleştirilen bir kolektif eylemin, çevresel satın alma amaçlı bir bağış kampanyasının amacı, örgütlenmesi ve işleyişi açıklanmıştır. Facebook'ta 36.637, Twitter'da 13.900 ve Instagram'da 8.291 takipçisi bulunan Alakır Nehri Kardeşliği'nin (ANK) çevresel satın alma eylemi nitel online araştırma yöntemlerinden biri olan dijital etnografi teknikleriyle (Hine, 2008; Postill ve Pink, 2012) toplanan veriler ihale süreci ve bağış kampanyasıyla eşzamanlı katılımlı gözlem ve kişisel görüşmelerle desteklenmiştir. Çalışmada her üç soyut mekânda gerçekleşen dijital etkileşimler teorik boyutuyla ilişkilendirilerek çözümlenmiştir. Bu vaka çalışması birincil ve ikincil verilere dayanmaktadır. Katılımcı gözlem tekniği ile toplanan birincil veriler ANK ile ilişkili aktivistlerle yapılan kişisel görüşmelerden sağlanmıştır. İkincil veriler ise gri literatür, internet ve ANK'nın sosyal medya hesaplarından elde edilmiştir. Bu araştırma sadece bir sanal topluluğa değil, aynı zamanda toplumsallığa, toplumsal harekete ve doğa koruma amaçlı dijital bir eyleme de odaklanmaktadır. Bu çalışma Türkiye'de çevresel satın almaların bilinen ilk örneğini, hem yeni bir çevre politikası aracı hem de ülkedeki çevresel adalet aktivizminin eylem repertuarında türünün ilk örneğini incelemesi açısından özgün ve önemlidir.

## **Bir Çevre Politikası Aracı ve Çevre Koruma Stratejisi Olarak Çevresel Satın Almalar**

Fields'in (2004: 361) belirttiği gibi doğa korumada piyasa çevreciliğinin araçlarından biri olarak paranın hukuk kuralları gibi düzenleyici koruma araçlarından daha güçlü bir stratejik araç olabileceğini fark eden (liberal) çevreciler özellikle gelişmiş ülkelerde bir çevre koruma ve kirlilik önleme yöntemi olarak alternatif bir stratejiye yönelmişlerdir. Baraj ve madencilik gibi kirlitici faaliyetlerin durdurulması amacıyla hukuksal düzenleme yapılması için hükümetlere baskı yapmanın ve lobi faaliyetleri yürütmenin yanı sıra çevreci örgütler, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve bazen de hükümetler çok yaygın olmasa da henüz kirlitici faaliyetler başlamadan toprağı ve toprak üzerindeki hakları satın almaya başlamışlardır. Amaçları açısından çevresel satın almalar aynı hedefe dönük iki kategoriye ayrılır: 'çevre koruma satın alımları' ve 'kirlilik önleme satın alımları'. Birincisi bozulmamış doğayı korumaya, çevreyi kirlitici ve bozucu faaliyetlerin önünü almaya, tehlikeyi başlamadan engellemeye; ikincisi ise çevreyi kirlitici faaliyetleri sınırlandırmaya, çevresel kirliliğın ve bozulmanın giderilmesini ve

çevrenin iyileştirilmesini sağlamaya, onarmaya yönelik. Kentleşme alanında da Ebenezer Howard'ın Bahçeşehir modeli, Amerikan sivil haklar ve Siyahi hakları bağlamında düşük gelirli grupların kentsel hareketleri üzerinden karşımıza çıkan uygulama yeni bir şey değildir (DeFilippis vd., 2019: 797). Ama doğayı ve kenti korumak ya da kirliliği önlemek amacıyla arazi satın almanın ilk örnekleri 1780'lere dayansa da uygulama gerçek anlamda ABD'de 1980'lerde başlamıştır (Fairfax vd., 2005). Bu dönemde halkın çevreye yönelik artan ilgisi yüzlerce çevre örgütünün doğmasına vesile olmuş ve doğayı korumak için satın alma misyonunu üstlenmiş Doğa Koruma (*Nature Conservancy*) örgütünün sadece ABD'de iki milyon dönüm araziye sahip, dünya ölçeğinde 117 milyon dönüm arazi ve 5000 mil nehir koruyarak dünyanın en büyük çevreci örgütüne dönüşmesini sağlamıştır (Cannavò, 2007: 284; Kay, 2018: 171).

Teorik boyutuyla çevre politikası literatüründe yer almasa da (Beder, 2006b) çevresel satın almalarından bazıları canlı ve toprak türlerini korumayı hedeflerken, bazıları da madencilik ve petrol aramaları gibi kirlenmeye faaliyetlerin toprakta gerçekleşmesini önlemeye yöneliktir. Çevresel satın almanın amacı ne olursa olsun satın almayla ilgili sorunlar aynıdır. Çevresel satın almalar dört kategorideki çevre koruma araçlarından birini oluşturur (Fields, 2004: 361-62). Bunlardan ikincisi devletin anayasal ve yasal düzenlemeler, planlama, yasaklamalar, ruhsat-izin, bildirim, yükümlülükler, standartlar, koruma alanları oluşturma, çevresel etki değerlendirmesi (ÇED), bilgi edinme, halkın katılımı gibi çevre koruma amacıyla kurallar oluşturduğu regülasyon ya da düzenleyici araçlar olarak bilinir. Üçüncüsü regülasyona izin verilmeyen, hiçbir hükümet faaliyetinin yer almadığı, çevre korumada bilimsel ilerlemelere, teknolojik yeniliklere ve piyasanın gücüne güven duyan, mülkiyet hakları, emisyon ticareti, çevresel vergiler ve harçlar, kirlilik ücretleri ve teşvikler üzerinden işleyen ticaret ve yatırım üzerindeki sınırlamaların ve sübvansiyonların kaldırılmasını, özelleştirmelerin desteklenmesini öneren ve Neoklasik İktisadın varsayımlarını temel alarak çevre ve çevre koruma alanında da deregülasyonu öngören serbest piyasa çevreciliğidir. Dördüncüsü ise gönüllülük esasına dayanan, devlet, kâr amacı gütmeyen bir kişi, kurum veya özel kuruluşun mülkiyet sahiplerinin mülklerini sınırlı bir süre için nasıl kullandıklarına dair kısıtlamaları kabul eden arazi sahiplerine yapılan düzenli ödemelerdir. Bu stratejiler karması politik iklimle göre değişir. Bu modellerden en etkilisinin regülasyon olduğu iddia edilir. Ancak bazı yönlerden çevre aktivistlerine korumak için satın almaktan başka bir seçenek bırakılmaz.

Bir çevre yönetimi ve koruma politikası aracı olan çevresel satın alma temelde bir takas, swaptır. Toprak mukabili para, maden ve su hakları mukabili para, toprak için toprak ve maden ve su hakları mukabili toprak. Satın almayı yapan çevre politikası aktörleri açısından çevresel satın almaları kâr amacı gü-

meyen çevresel savunuculuk gruplarının baskısıyla belli satın alma programları çerçevesinde hükümetler, devletin konservasyon otoriteleri yapabilir, bu bir tür kamulaştırma. Şirketlerden ve özel mülk sahiplerinden belli bir doğa parçası korunmak için satın alınır. Devlet, daha önce şirketlere verdiği, özelleştirdiği arazi ve su kullanım haklarını bedeli mukabili özel şirketlerden geri satın alabilir. Kirlitici faaliyetlerin gerçekleşmesinin önüne geçmek üzere koruma alanı ya da milli park ilan edebilir, onlara dahil edebilir. Bu uygulama ABD’de yıllık 900 milyon dolar bütçeli Toprak ve Su Konservasyon Fonu (LWCF) tarafından kent-sel yayılmanın önlenmesi (*sprawl*) ve Milli Park Hizmetleri sistemi içindeki özel mülklerin satın alınması bağlamında gerçekleştirilir (Cannavò, 2007: 283-284). Kirlilik önleme ve çevre koruma amaçlı devlet satın almalarının ABD’deki en meşhur örneği Yellowstone Ulusal Parkı’nın hemen yanı başındaki Henderson Dağı’ndaki altın bakır ve gümüş madeninin Clinton yönetimi tarafından 65 milyon dolar ödenerek 25.000 dönümlük alanın madencilik hakları sahibi Kanadalı madencilik devi Noranda şirketinden satın alınmasıdır (Fields, 2004: 363).

Öte yandan çevre koruma örgütlerinin sosyal, politik, ekonomik ve ideolojik yapılarına göre ayrışmasına bağlı olarak sivil toplum satın almaları çevre korumada piyasa yaklaşımını benimseyen konservasyon örgütlerinin bizzat kendileri veya toplum tabanlı doğa koruma yaklaşımının benimseyen yerel hareketler tarafından da yapılabilir (MacDonald, 2010). Görünürde kırkyama, patchwork ya da mozaik bir uygulama olan çevresel satın almalar doğrudan bizzat çevreci grupların, gönüllü STK’ların yaptıkları bir işlem, bir tür özel mübadeledir (Gerber ve Rissman, 2012). Piyasa bazlı çevre koruma faaliyetleri yürüten anaakım çevreci kuruluşlar şirketlerden ve özel mülk sahiplerinden belli bir doğa parçası, misal ormanı korunmak üzere satın alır. Kapitalist mülkiyet hukuku bağlamında yasal koruma sağlayan bu işlem arazi vakfı (*land trust*) üzerinden inşaat, madencilik gibi belli türden yıkıcı faaliyetleri kısıtlayan ‘irtifak hakkı’ (*easement*) kurulmasıyla gerçekleştirilir (Rissman, 2013: 222). ABD’de bu hak çerçevesinde doğa koruma hareketlerinin yaklaşık iki yüz elli yıllık bir tarihi (Fairfax vd., 2005; Fairfax ve Guenzler, 2001) ve *Nature Conservancy* (Brewer, 2003; Birchard, 2005; Clark, 2007) *Trust for Public Land* ve *Land Trust Alliance* gibi güçlü ulusal ve 1500 kadar da yerel arazi vakfı bazlı konservasyon kuruluşları bulunmaktadır.

Yukarıda vurgulandığı gibi piyasa bazlı doğa koruma yaklaşımı ve neoliberal kapitalizm doğa koruma örgütlerinin doğasını da dönüştürmüştür. Son yirmi yılda buna devasa uluslararası konservasyon kuruluşları da eklenmiş, küresel çapta devasa bir konservasyon sektörü ortaya çıkmıştır. Hatta çevreyi gerçekten korumak için ona sahip olmak gerektiğini salık veren piyasa çevreciliğinin temel aktörleri, ‘çevre-kapitalistleri’ (Anderson ve Leal, 1997) bu anaakım çevreci kuruluşlar üzerinden doğa korumayı çevresel girişimcilik, çevre koruma yatırım

bankacılığı, çevresel piyasalar, karbon ticareti, teşvikler, vergiler, yeşil işletmecilik adına iş dünyasıyla çevre koruma örgütleri arasında bir yatırım alanına dönüştürülmüştür (Ginn, 2005). Örneğin, *The Nature Conservancy* (TNC) ile *JP Chase Morgan*'ın birlikte yürüttüğü *NatureVest* ve *Credit Suisse* ile *the Worldwide Fund for Nature* (WWF) arasındaki konservasyon finansmanı örnekleriyle ve Konservasyon Finans Ağı gibi örgütlerin biyofiziksel dünyadan gayrimenkul, halkın parasını kullanma ve meta üretimi/nakit akış mekanizmaları gibi üç temel yöntemle kâr yaratan konservasyon finansman alanına çevrilmiştir (Kay, 2018: 168, 174-177). Ekoturizm, dinlence kiralari, karbon kredileri, bataklık azaltma bankacılığı, konservasyon irtifak hakları, avlanma hakkı, orman ürünleri ve su satışları, sertifikalandırma ve ekosistem servisleri; gayrimenkul satışları, yeniden değerlemeler, arbitraj; kamusal vergi ve teşvikleri kullanma, doğayı çoklu gelir kaynağına dönüştürme faaliyetleriyle doğa kelimenin tam anlamıyla finansallaştırılmıştır (Kay, 2015 ve 2018; Sullivan, 2013; Loftus ve March, 2015).

Ancak koruma işlevi ve çevresel adalet mücadelesi bağlamında özgünlüğü açısından diğer bir çevresel satın alma türü piyasa değil, yerel topluluk tabanlı, yerli gruplar ve taban hareketlerinin yaptıkları satın almalarıdır. Sahiplenme ve sahiplik ilişkisi bağlamında (Şengül, 2018) daha çok doğaya kutsallık ve toprağa ve suya, atalara sadakat atfedilen bazı doğa parçaları yerli gruplar ve taban hareketleri tarafından satın alınabilir. Özellikle yabancıların mülkiyet edinimine izin veren neoliberal düzenlemelerden sonra Amazon yağmur ormanlarının korunmasına yönelik çevresel hareket stratejilerinin de bir parçası olmasına rağmen (Larsen ve Brockington, 2018; Barbosa, 2015) bunun en özgün uygulaması ABD'de Winsconsin eyaletinin kuzeyinde ormanlık ve sulak bir alan, Crandon'da gerçekleşmiştir. Küresel petrol devlerinden Exxon 1976'da koruma alanına bir kilometre mesafedeki arazide bakır ve çinko yatakları bulunduğunu ve madeni işleteceğini ilan eder. Bölgede çevresel ihtilafta özellikle Sokaogon topluluğunun federal yasalara ve kabile haklarına dayalı hukuk mücadelesi ön plana çıkar (Gedicks, 2000: 136; Grossman ve McNutt, 2001). Uzun yıllar yatırımcıların maliyetlerini arttırarak projenin askıya alınması ve iptal edilmesi yönünde direniş gösterirler. Grossman'ın (2017) tabiriyle yerlilerin, çevrecilerin ve beyaz balık avcısı grupların arasındaki yaklaşık otuz yıllık, 'imkansız ittifaklarla' Exxon, Rio Algom, BHP Billiton gibi dünyanın dev madencilik şirketlerine karşı yürütülen çevre koruma mücadelesinin ardından, 2003 yılı sonlarında, iki Amerikan yerli kabilesi, Sokaogon Ojibwe ve Potawatomi, kuzeydoğu Wisconsin'de Crandon maden sahasının yaklaşık yarısını kapsayan Nashville kasabasında maden sahası için 16.5 milyon dolar ödemek üzere bir anlaşma yapar. Kabileler 5,939 dönümlük bir araziye, bu araziye ait maden haklarını ve madencilik şirketini, Nicolet Madencilik, satın alıp maden sahasının mülkiyetini ve kontrolünü ele geçirirler. Bu hamle, yabancı pirinç havzaları ve insan eli değmemiş suyollarını kirleteceğini id-



dia ettikleri madenin açılmasını engellemek için verdikleri ve kabileler ile sürekli değişen şirketler arasındaki mücadeleyi sona erdirir (Grossman, 2017: 253-56). Crandon maden yenilgisi şirket iktidarına karşı ‘halkın gücünün zaferini’ gösterir. İki kabile madenin tekrar dirilmemesi için maden sahasını aralarında paylaşırlar. Arazi kutsal görölmektedir, çünkü 1860 yılında yaban pirinç yatakları için yapılan savaşta ölen 500’den fazla Chipewa ve Sioux savaşçısının mezarı bulunmaktadır. Böylelikle kabileler hem eyaletteki ekonomik ve politik iktidarlarını göstermiş hem de atalarının gücü, iradesi ve ruhunun hala canlı olduğunu kanıtlamış olurlar. ABD örneğinde kaynak şirketleri beyaz, kentli, orta-üst sınıftan ve 20 yaş üzeri çevreci gruplarla mücadeleye alışmışken, burada karşılarına çok etnikli, kırsal tabanlı, orta sınıf, emekçi sınıf ve gençler ile emekli yaşlılardan oluşan yeni bir çevreci hareketle karşılaşmıştır. Bu hareket sadece madencilik endüstrisinin yarattığı çevresel sorunlara değil, yerli kültürlerine, yerel turizm ekonomisine yönelen tehditlere de yanıt vermiş, madencilik şirketleri Winsconsin toplulukların oluşturduğu birliği parçalayamamıştır. Bu örnek olay madencilik şirketlerinden gelen bir dış tehdidin, tehdit edilen yerel alandaki tüm grupları içine alan bölgesel bir ortak kimlik kurulmasına nasıl yardımcı olduğunu göstermesi, Kuzey direnişinin güneydeki emsallerinden farkını, zenginliğin ve paranın gücünü göstermesi ve çevresel satın alma stratejisini örneklemesi açısından önemlidir (Fields, 2004: 362).

Batıda, özellikle ABD ve Kanada’da doğa koruma hareketlerinde paranın gücünün bu şekilde çevre koruma amaçlı kullanımı yaygınlık kazansa; aktivistler toprak ve kullanım hakları satın almalarını uzun vadeli çevre koruma sağlayacak gibi görünen bir çözüm olarak alkışlasalar da politik yelpazenin gerek sağ gerekse sol kesimleri tarafından bu satın almalar pek çok yönden radikal bir şekilde eleştirilmiştir (Fairfax vd., 2005; Fields, 2004: 362-63): Çevresel satın almalar görünüşte kolay bir yöntem olsa da piyasayı bozmak ve suiistimale elverişli teşvikler yaratmakla itham edilmiştir. Çevresel satın almaların büyük ölçekli çevre yönetimi sorunları için gerçek bir çözüm sunmadığı, çok pahalı bir yaklaşım olması bakımından mali açıdan fizibil olmayan aldatıcı bir seçenek olduğu, uzun vadede gerçek bir güvence sunmadığı iddia edilmiştir. Yine çevresel satın almaların sürekli koruma getireceği kanaatinin tümüyle yanlış bir varsayıma dayandığı, satın almalara getirilen şartların kolaylıkla değiştirilebileceği, satın almaları gerçekleştiren örgütlerin küçük ve istikrarsız olduğu, bu örgütlerin yöneticilerinin değişmesi ile örgüt felsefesinin de değiştiğine dikkat çekilmiştir. Devlet satın almalarında ise arazinin nasıl kullanılacağına ilişkin kuralların yeni bir yönetimle değişebileceği ileri sürülmüştür. Özellikle devlet satın almalarının kapitalist sistemin serbest işleyişini bozduğu, devlet satın alma taleplerinin toprak fiyatlarını yükselteceği, satın almalar için mükelleflerin vergilerinin kullanılmasının çoğunluktan azınlığa servet transferi oluşturduğu, çevresel düzenlemelerden, regülasyondan ziyade

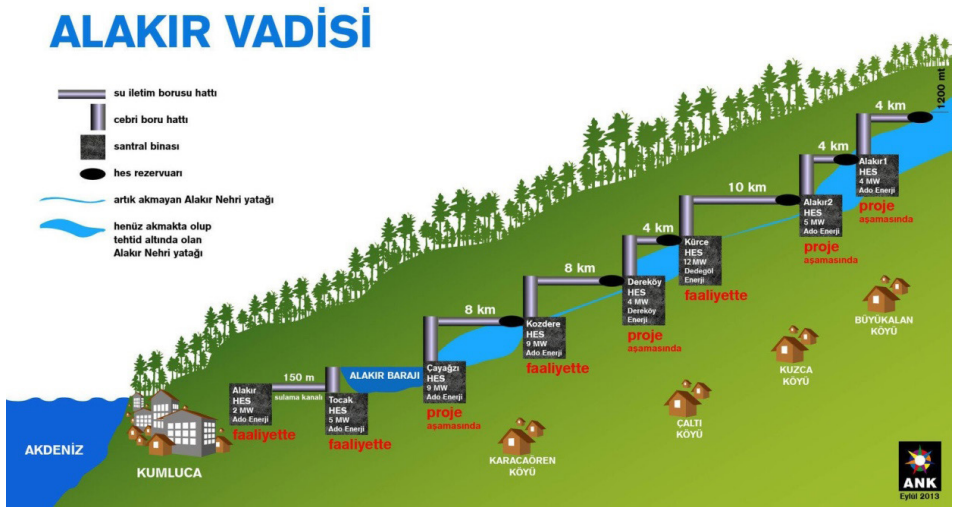
devlet satın almalarında külfetlerin vergi mükellefleri üzerine yıkılacağı; projeler hakkında çevrecilerin halkı yanlış yönlendirdiği, korunmak istenen alanlardaki projelerin potansiyel etkilerinin ve satın alma lehine yapılan tartışmaların abartıldığı, doğru bir uygulama olduğu fakat yanlış sebeplerle yapıldığı, aynı amaca, uygun çevresel düzenlemelerle daha kolay ulaşılabileceği, örneğin sulak alan ve orman koruma hükümleri, ruhsat iptalleriyle aynı hedefin çok daha az bir parayla gerçekleştirilebileceği iddia edilmiştir. Yine çevresel satın almaların önemli bir yan etkisinin emsal teşkil ederek bu yöndeki beklentileri arttırabileceği ve daha fazla suiistimal örnekleri yaratabileceği, rant kollayan spekülörleri ekolojik açıdan duyarlı alanlara yöneltebileceği, potansiyel kirlenme kaynaklarının benzerlerine göre daha yüksek fiyatlı satın almaları körükleyebileceği, ruhsat avcıları ve fırsatçı arazi spekülörlerini bu yönde cazip fırsatlar aramaya sevk edebileceği, yatırımcıları bu türden sorunlu girişimlere yönetebileceği, daha fazla tazminat talebi için çevresel açıdan yıkıcı düşüncelere sevk edebileceği, çevre aktivistlerince ‘çevresel şantaj’ sektör tarafından ise ‘adil tazminat’ olarak adlandırılan toprak ve hak sahipleri tarafından yapılan bu türden isteklerin sıklıkla yüksek profilli satın alma topluluklarını yakından takip ettiği, hak sahibinin araziyi kaynakları için mi yoksa satmak için mi mülk edindiğini bilmenin mümkün olmadığı eleştirilerine açık bir uygulama olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca hukuki düzenlemelerin, regülasyonun etkin bir şekilde yapılması halinde, satın alımların daha az gerekli hale gelmesinin muhtemel olduğu, bu yüzden satın almaların çevre koruma için gerçekten faydalı bir strateji olarak benimsenmesinin endişe yarattığı ifade edilmiştir. Özellikle doğa korumaya yönelik diğer etkili yönetim çabalarının altını oyabileceği ve koruma hedeflerine ulaşabilmek için en iyi yöntem olmayabileceği eleştirileri yapılmıştır (Fairfax vd., 2005). Nihayet bu stratejinin regülasyonun çok daha etkili ve bazı açılardan çok daha önemli olduğu görüşünün kaybedilmesine sebep olması ihtimalini yaratma riskinin önemli bir açmaz oluşturduğu iddia edilmektedir. Üstelik özel mülkiyet anlayışının en gelişmiş olduğu ABD’de bile mülkiyet haklarının kırılganlığının doğa koruma için tam bir güvence sağlayamadığı görülmektedir (Bosworth, 2018; Gilio-Whitaker, 2019).

## **Alakır Dayanışması: Alakır Nehri Kardeşliği**

Alakır Nehri; Antalya’nın Kumluca ilçesine bağlı Söğütçuması Köyü sınırları içerisinde bulunan Beydağları’ndan doğup Finike ilçesi sınırlarından Akdeniz’e dökülmekte ve vadinin can damarını oluşturmaktadır. Nehrin içinden geçtiği 70km uzunluğunda, 20km genişliğinde, göçmen kuşların konaklama alanı, tehdit altındaki pek çok sucul canlıya, kızılçam ve meşe ormanlarına, endemik pek çok türe, doğal ve biyolojik (habitat, tür ve genetik) çeşitliliğe, kısaca milyonlarca canlıya ev sahipliği yapan, doğal bir yaşam alanı oluşturan Alakır Vadisi, boydan boya üzerine kurulmak istenilen boru tipi HES’ler nedeniyle büyük tahribatla

karşı karşıya kalmıştır (Kantarcı, 2011; Baloğlu, 2014). Alakır Vadisi'nde faaliyetinde ve proje aşamasında olan sekiz adet HES (hidroelektrik santrali) projesi bulunmaktaydı (Turhan ve Çağatay, 2015). Bunlardan faaliyette olanlar Alakır HES, Tocak HES, Kozdere HES ve Kürce HES olup, Çayağzı HES ve Dereköy HES proje aşamasında, dava süreçleri de devam etmekteydi. Yaklaşık on yıl süren çevre ve hukuk aktivizmi sonucunda Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK), aşağıdaki grafikte en üst kesimde görülen özel bir firmaya ait Alakır-1 ve Alakır-2 HES projelerinin lisansını 3 Eylül 2017 tarihli 7217-32 ve 33 sayılı kurul kararları ile iptal etti. Çayağzı HES dava yoluyla durduruldu. Grafik 1'de Alakır Nehri üzerine kurulan ve kurulması planlanan tüm HES'ler bir arada görülmektedir.

Grafik 1. Alakır Vadisi HES projeleri



Kaynak: Alakır Nehri Kardeşliği (2013).

## Saha Şirketler ve Mücadele Tarihi

Antalya'nın Kumluca ilçesinde bulunan Alakır Nehri, üzerinde altı projeye sahip Antalya merkezli ve Kürce HES'e sahip Isparta merkezli HES şirketlerinin işgaline maruz kaldı ve yaklaşık 2009 yılından bu yana tehlike altında (Hamsici, 2012). Nehir üzerinde ikisi iptal edilen, beşi üretim ve biri proje aşamasında sekiz proje bulunuyor (ANK, kişisel görüşme, 3 Ekim 2019). Tümü 10MW altında olan bu HES projelerine karşı vadi ve mahkeme salonlarında ANK etrafında örgütlenen yöre halkı mücadele ediyor. 2004 yılında bölgede yerleşen genç çift, Birhan Erkutlu ve Tuğba Günel, Türkiye'nin sembol yerel çevre mücadelelerinden biri haline gelen 1 Mart 2009'da kurdukları Alakır Nehri Kardeşliği üzerin-

den vadinin talan edilmesine karşı doğa koruma mücadelesi veriyor. Hareket 17 Ekim 2009'da Antalya Altın Portakal Film Festivalinde aktivistlerin sırt dekol-telerine yazılı 'Alakır Özgür Aksın' eylemiyle sahneye çıkması ve televizyona yansmasıyla başladı. Hemen ardından gerçekleştirdikleri basın açıklamasıyla magazin basını sayesinde bu ilk eylem milyonlara ulaştı. On beş yıl önce İstanbul'un lüks semtlerindeki yaşamlarını bırakıp, Alakır Vadisi'nde arazi satın alan çift, önce çadırda ardından Toroslarda 'alaçık' denen, doğaya uygun keçe damlı, çalıdan çamur sıvalı duvarları olan bir tür çadır, 'Çuva' adını verdikleri toprak evlerinde yaşamaya başladı. Çiftin doğal ve sakin hayat arayışı içinde kendilerini buldukları mücadele ve Alakır Vadisi köyleri halkı ile kurulan ilişki HES karşı-tı mücadelelerin yer yer şaşırtıcı çok katmanlı yapısının temsili bir örneği oldu (Aksu vd., 2016: 485-86).

Mücadele temelde iki strateji üzerine kurulmuştu. Alakır Vadisi havzasını koruma alanı ilan ettirmek, hukuk mücadelesi ve barışçıl sivil aktivizmle mevcut projeleri durdurmak ve ruhsatları iptal ettirmek. Aksu ve diğerlerinin (2016: 86) belirttiği gibi Alakır'daki mücadele akslarından en önemlisi vadinin birinci derece sit alanı olduğunu ispat etme çabasıydı. Doğal sit alanı ilanı talebini reddeden Tabiat Varlıkları Kurulu aleyhine açılan davayla ANK tarafından hukuki zemine taşınan bu iddia önce Antalya 3. İdare Mahkemesinin 2012/165 numaralı, ardından Danıştay 14. Dairesinin 2014/8898 numaralı kararlarıyla Haziran 2014'te onaylandı. Antalya Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu Danıştay kararını uygulamamakta üç yıl gibi bir süre direktse de hareketin dayanışma ile yürüttüğü masraflı ve yıpratıcı, bir o kadar da HES mağdurlarının maruz kaldığı tehdit ve saldırılara ortam hazırlayan süreç sonucunda Alakır Nehri ve Vadisi, hukuksal, bilimsel ve eylemsel mücadeleyle 30 Kasım 2017 tarih ve 10865 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla 19 Temmuz 2012 tarihli Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmeliğin 7, 8 ve 9. Maddelerindeki düzenleme uyarınca 72.4 hektar "mutlak korunması gereken" *Kesin Korunacak Hassas Alan* (birincil); 832.2 hektar "koruma amaçlarına uygun olarak yörede yaşayanların alanın mevcut kaynaklarını kullanmasını sağlayarak doğal hayata dayalı geleneksel yaşam şekillerinin korunduğu" *Nitelikli Doğal Koruma Alanı* (ikincil) ve 25.1 hektar ise "korumaya katkı sağlayacak, doğal ve kültürel bakımdan uyumlu düşük yoğunlukta faaliyetler, turizm ve yerleşimlere izin veren" *Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı* (üçüncül) olarak üç ayrı statüde doğal sit alanı ilan edildi. Böylece bir metrekaare koruma alanı bile olmayan Alakır Vadisi'nde 929.7 hektar, yani 9.3 milyon metrekaarelik alanın koruma altına alınması, yapılması planlanan iki HES'in lisansının iptal edilmesi ve bir HES'in de dava yoluyla durdurulması sağlandı.

### Resim 1. Alakır Vadisi'ndeki Kürce HES



**Kaynak:** (Watts, 2018, Fotograf: Thom Pierce, Guardian Gazetesi).

Çevre aktivizmi kendini özellikle protesto eylemleri, imza kampanyaları ve gönüllü avukatların desteğiyle yürütülen hukuk mücadelesiyle gösterdi. Antalya kent meydanında ve şirket karargâhı önünde düzenlenen protesto eylemlerinde şirketlerin uyguladığı ayak oyunları, baskı, tehditler, rüşvet teklifleri, suçlamalar, tacizler ve yıldırma politikalarına son verilmesi, söz konusu taciz davalarının da tek tek değil, birleştirilerek görülmesine dair talepler dillendirildi (Baloğlu, 2014). Aynı şekilde şirketler harekete karşı kapsamlı caydırma, korkutma ve gözdağı verme amaçlı SLAPP (Kamunun Katılımını Engelleme Amaçlı Stratejik Davalar) taktiklerine başvurdu, örneğin şirketlerden biri 2014 yılında ‘Dava açarak beni zarara uğrattılar’ suçlamasıyla noter marifetiyle ihtarname çekerek çevrecilere gözdağı vermeye çalıştı. Aktivistler Alakır Vadisi’ndeki projelerden biri olan ve ‘5. kelepçe’ adını verdikleri Dereköy Regülatörü ve HES’e karşı hukuk mücadelesi yürüttüler. Mücadelenin taşındığı Antalya 2. İdare Mahkemesi 14.08.2013 tarih ve 3125 sayılı ÇED olumlu kararının yürütmesinin durdurulmasına karar verdi. Davanın beş akademisyenden oluşan bilirkişi heyeti bölgede inceleme yaptı. İncelemeden dört gün sonra ÇED raporu hakkında yürütmeyi durdurma kararı aldırılan on yedi çevreci ile bir derneğe, 23 Mayıs 2014’te çekilen ihtarnamede “Davacısı olduğunuz Antalya 2. İdare Mahkemesinin 2013/1328 E. sayılı dosyasındaki haksız talebiniz üzerine verilen yürütmenin

durdurulması kararı neticesinde müvekkil şirketin uğradığı zararlar ki şimdilik 20 milyon TL olup tarafınızdan tazminini talep etme hakkımızı saklı tuttuğumuzu beyan ve ihtar ederiz” deniyordu. Zararın Alakır’da HES’lere karşı mücadelenin bileşenlerinden Karacaören Doğa Kültür Turizm Tanıtma ve Dayanışma Derneği ile birlikte on yedi kişiden müşterek ve müteselsilen tazmin edileceği ihtar ediliyordu. Projenin öngörülen maliyetinin 25 milyon 387 bin TL olduğu belirtilen ihtarnamede, firmanın o güne kadar yaptığı tüm masraflar, imzaladığı kredi sözleşmeleri kalem kalem yer aldı. Firma avukatları ayrıca Türkiye Kalkınma Bankası’ndan projeye ilgili kredi tahsisi yapıldığını, yürütmeyi durdurma kararı nedeniyle kredinin iptal edildiğini iddia ettiler. Sosyal çalışmalar kapsamında da milyonlarca lira harcandığı belirtildi (Aksu ve Korkut, 2017: 260). Davacılar da tehdit yoluyla anayasal hakların engellenmeye çalışıldığı savunmasıyla firma yöneticisi hakkında savcılığa suç duyurusunda bulundular. Şirketin bu ihtarnamede dile getirilen rakamlardan çok, davadan feragat etmek gibi olası katma değerleri hedeflediğini aktaran çevrecilerin gönüllü avukatlarından biri, T.K. ise tepkisini, “Çevre mücadelesinde insanları parayla korkutamazsınız. Onlar için mücadele edilecek en önemli şey yaşamın kendisini savunmaktır. Bu mücadele, paradan çok değerli olan yaşamın kendisini savunmak için her türlü tehdit ve baskıya karşı devam edecektir” şeklinde ifade etmiştir (“Çevrecilere 20 milyonluk ihtarname”, 2014).

Bu hareketin Türkiye yerel çevre hareketleri açısından en özgün yanı bir ‘alternatif yaşam tarzı’ ve ‘gençlik hareketi’ olmasıydı: Anti-kapitalist bilince ve sokak eylemleri tecrübesine sahip sanatçı iki gencin öne çıktığı ve yerel halkın önemli bir kısmının destek verdiği bir mücadele (Hamsici, 2012: 283-290). 2004 yılında İstanbul’da varsıl bir mahalledeki evlerinden ayrılıp Alakır Vadisi’nde elektriğin, telefonun ve internetin olmadığı yuvalarını inşa eden çiftin amaçları alternatif, pastoral bir yaşam tarzının olasılıklarını araştırmakmış; tüketim kültürüne karşı çıkmaktan ziyade ondan kaçmak. Hareket üç dinamikten besleniyordu: hakim üretim ve tüketim kültürü dışında alternatif yaşam tarzı arayışı, kırsal doğa ile ilişkilene kültürünü edindikleri kadim Anadolu bilgeliği, küresel yerli ve protest ekoloji hareketleri:

Biz çok küçük yaştan beri doğayı sevdik ve savunduk. İçten ve doğuştandı. Sevmek ve sevdiğimizi savunmak adına pek kimseden etkilenmedik. Bu bizim varoluş halimiz oldu hep. Şehirde de, yabanda da. Ama burada bizi Hamide teyze tuttu, Durmuş amca da ruhumuzu besledi. Hamide ana ve Durmuş amcalar gibi kadim Anadolu insanları bize kucak açmıştı vadiye geldiğimiz ilk gün. Geçip gidiyorduk biz. Durdurdular, kendi elleri ile ürettikleriyle bizi beslediler, zaten kilitsiz olan güzelim taştan yuvalarını, ağaçtan çivisiz ambarlarını, bereketli topraklarını ve kalplerini açtılar. Ve en önemlisi de en çok ihtiyaç duyduğumuz muhteşem doğa bilgilerini.

İnsanlığı, hoşgörüyü, ön yargısızlığı, karşılıksız yardımseverliği onlardan gördük. Rasta saçlarımızı, hipi kıyafetlerimizi, düşünce ve inançlarımızı hiç yargılamadılar. Bize ‘hazır evlat’ dediler. Onlar gerçek insanlar. Bizim için kadim Anadolu insanı. Artık kalmadı bu değerler. Biz şehirli çocuğu olduğumuzdan bu değerleri ve bilgelikleri bulup da kayboluşuna şahit olmak çok hızlı oldu. Şimdi bireysel olarak dürüstçe önce doğaya etkisi açısından kendi yaşamını dönüştürmüş ve o yaşamını da doğayı korumaya adanmış gruplar oluştu dünya genelinde. En çok onlarla ortak duygular paylaşıyoruz. Güncel olarak yabanda Hambacher Bleibt, şehirlerde Extinction Rebellion ve en başta da iklim aktivisti çocuklar dünyadaki. Bu çocukları hayranlıkla takip ediyoruz. Ve tabiki Greta Thunberg. Hep yakın hissettik, ilgilendik bu ve benzeri felsefe, ideoloji ve hareketlerle. (ANK, kişisel görüşme, 3 Ekim 2019).

Birhan ve Tuğba çiftinin mücadelesi kapitalizmden, tüketim kültüründen, sosyal medyadan, internetten hatta elektrikten bile uzak doğal ve huzurlu bir hayat için ‘her şeyden uzaklaşmak’ arayışıyla kıra, Antalya’nın ormanlarına yerleşen ama sonra nehirleri ve ağaçları hidroelektrik santrallerinden korumak üzere bir kampanyanın öncülüğünü yapmaya zorlanan aktivistlerin ‘alternatif yaşam tarzı hareketiyle’ Türkiye’de başka türlü pek gündeme gelmeyen kalkınma sorunlarını medyaya taşımaya yardımcı oldu. On beş yılın ardından bugün bu iki sanatçı, nehirleri ve ağaçları bir dizi hidroelektrik santralinden korumak üzere yürütülen bir kampanyanın başını çeken figürler haline geldi. Vadiye yerleştikten beş yıl sonra ormanın içindeki yuvalarının yanı başında buldozer ve hızar seslerini duyduklarında tüketim kültürünün onları burada da bulduğunu fark etmişler. Kürce HES şirketi, hidroelektrik baraj inşaatına başlamak üzere Alakır Nehri etrafındaki arazilerde ağaç kesimi yapmaya başlamış. Aktivistler hareketin motivasyonunu şöyle açıklıyorlar: “Onları durdurmak üzere elimizden ne geliyorsa yapmaya karar verdik. Burada kuşların yavrularını yetiştirdiklerini seyretmiştik. Tilkilerin ve sincapların da. Bir süre sonra hepsi ailemiz gibi olmuştu. Birisi evinize gelip de ailenizi öldürmeye kalktığında onları durdurmaya çalışmak vereceğiniz en doğal tepkidir” (Watts, 2018). İzledikleri yolu değiştirmişler. İnziva ve tamamen kendine yeterlilik üzerine kurulu yaşamlarını bir kenara bırakıp HES projelerine karşı dava açmak üzere dostlarından destek istemişler ve daha sonra da fon toplamak ve toplumsal farkındalığı arttırmak üzere tablolar yapmışlar, albümler (*Alakır’ın Sesi*) çıkartmışlar ve sokak sanatı performansları gerçekleştirmişler. Seslerini duyurmak için sosyal medyaya girerek kamuoyunu harekete geçirmek üzere ekolojik yıkımın fotoğraflarını yayınlamalarıysa son derece etkili olmuş. Zoraki girdikleri yüksek teknoloji aktivizmle Tweetleri ve Facebook iletileri on binlerce takipçinin ilgisini çekiyor. Alakır’ın Sesi blogunu işleten aktivistler Change.org gibi online kampanya platformunu da çok etkili bir biçimde kullandılar. Bu süreçte bölgeye istihdam ve vergi geliri vaadiyle gelen bir şirkete karşı

çıktıkları için yöre halkının bir kısmı onlara düşman kesilmiş. Misafirleri tehdit edilmiş. Haklarında davalar açılmış, defalarca polis sorgusu için çağırılmışlar. Evlerinin yanı başında havaya ateş açılmış. Şirket onların arazisi etrafındaki arazilerin çoğunu satın almış, yüzlerce yıllık meşeler de dahil olmak üzere onlarca ağacı kesmiş ve kendilerinin tek su kaynağı olan yeraltı pınarının akışını değiştirmiş. Hidroelektrik karşıtı olarak görülme istemezken buldukları bölgedeki iklim sayesinde daha başka alternatiflerin olduğunu ispat etmek için de evlerine bir güneş paneli kurmuşlar. Hem sanal aktivizm hem de çevre mevzuatının ihlalini ortaya çıkaran insansız hava araçlarını uçurmak için güneş enerjisinden yararlanıyorlar. Mücadeleleri sonucunda şirket iki ağır cezaya çarptırılmış. Şirketin bir yan dereyi kurularak kaçak olarak aldığı suyu HES'in can suyu miktarını ölçen debimetre cihazına yönlendirmesi ile ilgili nitelikli dolandırıcılık, haksız kazanç sağlama, kaçak ağaç kesimi, kaçak su boru hattı döşeme, devlet cihazını yanıltma kapsamında savcılığa suç duyurularında bulunmuşlar. Kanun ihlallerini açığa çıkarmak üzere insansız hava araçları kullanıyorlar. Ve pek çok tehdide, uyarı atışlarına, husumet güden bir politik kültüre göğüs gererek yeni bir koruma alanı oluşturulmasına yönelik başarılı bir mücadele yürütüyorlar. Yaklaşık dokuz yıl süren bu koruma mücadelesinin hemen ardından da korunamı kollama çalışmalarına başladılar. Bu kapsamda koruma mücadelesi verilen vadide hiç bir bilimsel araştırma yapılmadığını, mücadele esnasında bu bilimsel envanter eksikliğinin sıkıntısını yaşadıklarını ve mücadeleye ayrılan zaman ve kaynak nedeniyle bunu yapamadıklarını, ilk başta neleri koruduklarını tam olarak anlamak ve anlatmak, hukuksal mücadeleyi de bilimsel temellere oturtmak amacıyla 2018 Mayıs'ında vadide gerçekleştirilmek istenen yıkıcı projelerin gerçek ekolojik 'maliyetini' yani hangi nadide ve eşsiz canlıları yok edeceği bilgisini ortaya koyabilecek bilimsel envanter tespiti çalışmalarına başladılar. Halen kuşlar, bitkiler, ağaçlar, sürüngenler, memeliler, sucul canlılar, kelebekler, mantarlar, jeoloji, arkeoloji ve yakın tarihin kültürel yaşamı ve hikayeleri gibi on iki başlık altında her biri için konusunun uzmanı gönüllü ekiplerden oluşan etkinlikler ve bağış kampanyasıyla envanter çalışmalarını sürdürüyorlar (ANK, kişisel görüşme, 22 Mayıs 2019).

Alakır'da yaşayan ve yaklaşık on yıldır, Alakır Nehri'ni HES şirketlerine karşı korumak için mücadele eden çift, 2017 yılında Kürce HES'in şantiye şefi tarafından yaşam alanlarının hemen yanında bulunan arazinin bir şahıstan satın alınması, kepçe ile kazarak bahçelerine ve evlerine yer altından giden doğal kaynak suyunun damarının kesilmesi, su kaynağının yönünü değiştirilmesi ve bir hayrat çeşme ile havuza aktarılarak gasp edilmesiyle yüz günden fazla susuz kaldı. Olayın yargıya taşınmasının ardından da mahkeme verdiği ara kararda, doğal kaynak suyunun bulunduğu çeşmeden tedbiren boru hattı geçirilerek, çiftin su ihtiyacının karşılanmasına hükmetti.

Her şey, köylülerin anlatımıyla "Bizleri gözetlemek için", Metamar/De-



degöl Enerji şirketine ait Kürce HES'in şantiye şefinin yaşam alanımızın etrafındaki arazileri satın almaya çalışmasını öğrenmemizle başladı. Bunu gelip bize söyleyen köylüler arazilerini satmadıkları için pek önemsemedik başta bize karşı şirketin oynadığı oyunların içindeki bu 'yeni' gelişmeyi. Ta ki, hemen yaşam alanımızın girişinde bulunan, zamanında birinin ek-tiği asmaları tüm canlılara vakfetmesiyle adı "Vakıflar" diye anılan, her gelen geçenin ve birçok canlının durup, ulu meşe ağaçlarına sarınmış asır-lık bereketli üzümlerinden şifalandığı bu meşe ormanının, tapu geldiğinde [özel bir şahsın] üzerine yazıldığını, onun da burayı şantiye şefine sattı-ğını öğrenene kadar. Çok geçmeden bu alana Kumluca Orman İşletmesi memurları geldi. Ne yaptıklarını sorduğumuzda "arazi sahibinin 'tapulu kesim' için başvurduğunu, ağaçları işaretlemeye geldiklerini" söylediler. Hiçbir yorumda bulunmamamıza rağmen içlerinden bir memur "Hem size ne? Adam satın almış. İster keser ister yakar!" diye çıkışınca bir şeyler döndüğünü hissettik iyice. Memurlar gittiğinde arazideki tüm ağaçların ke-silmek üzere işaretlendiğini gördük. Bunların arasında çok büyük ve ulu meşe ağaçları da vardı. ("Vakıflar Katliamı", 2016).

**Resim 2.** Çevresel İhtilafın Odağı



**Kaynak:** Alakır Nehri Kardeşliği (2017).

Olayla ilgili ilk basın açıklamasında yer alan bilgilere göre: Yukarıdaki 2 numaralı görseldeki 1 numaralı alan kepçe ile kazıldı ve doğal kaynak suyunun damarı kesildi. Son dönemde de alana beton döküldü ve bir konteyner yerleş-tirildi. Orman yok edildi, 2 numaralı alanda, içerisinde anıt ağaç statüsüne giren Kermes meşelerinin de olduğu bir orman bulunuyordu. Koruma altına alınmala-

rına yönelik dava devam ederken HES şirketi tüm ormanı yok ederek kepçelerle kazdı ve üzerinde ot bile kalmayacak hale getirdi. Bölgede haftalarca kepçe çalıştırıldı ve silah sıkıldı. Bölgedeki HES bekçisi, çiftin ayaklarını ve bacaklarını kırmakla tehdit etti ve bu yüzden cezaevine girip çıktı. Ayrıca şirket tarafından araziye yerleştirilen kameralardan bir tanesi doğrudan aktivist çiftinin yaşam alanına yöneltildi. Arazileri satın alan Kürce HES'in şantiye şefi bu arazileri aynı şirketin sahibine ait başka bir şirkete devretti. Sonradan hazine arazisi olduğu fark edilen 2 numaralı alan içindeki 337/3 nolu parseli de işgal ederek içindeki tüm ağaçları kesti ve kepçe ile kazı yaptı. Çift bu kez de, ihaleye çıkarılan iki parsel orman arazisinin, şirket tarafından ele geçirilmesini engellemek için ihaleye girdi, kazandı ve bedelin ödenmesi için bir kampanya başlattı ve kampanya kısa süre içinde amacına ulaştı ("HES şirketine karşı dayanışmayla kazanılan ihale süreci", 2019).

## **İhale**

Vadide bu mücadele ve yaşam devam ederken 2019 yılı Mayıs'ında bir ihale açıldı. Aktivist çiftin yaşadığı bölgenin bitişiğindeki iki parsel arazi 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 45. maddesi uyarınca açık teklif usulü ilana çıkarıldı. Aktivistler ihale açıldığı bilgisini 30 Nisan'da sosyal medyadan paylaştılar. Antalya ili Kumluca ilçesi Kuzca mahallesindeki 337/3 ve 337/4 nolu toplam 5.2 dönümlük iki parça ham toprak vasfındaki imarsız arazi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü tarafından ihaleye çıkarılmış ve millilemlak.gov.tr sayfasından ilan edilmişti. İhaleye katılım için yaklaşık 7.390 lira geçici teminat bedeli 7 Mayıs'ta yatırıldı. İhale sonucunda şirketin daha önceden işgal ederek üzerindeki tüm ağaçları kestiği ve karşılığında sadece para cezası ödeyerek kurtulduğu 337/3 nolu araziye tekrar yeşertmek adına 45 bin liraya; içindeki ağaçları kesip yok etmek istediği 337/4 nolu araziye de olduğu gibi koruma altına almak adına 54.5 bin liraya satın aldılar. "Hazinenin satışa çıkardığı iki arazi için ihalede şirketle kapıştık ve kazandık. Bunu yaparken canın bedelini düşündük ve dayanışmanın gücüne güvendik. HES şirketinin yaşam alanımızın etrafındaki arazileri satın alarak hem içindeki canlıları yok etmesine hem de bu arazilerden bizleri tehdit ve taciz ederek ilerlemesine dur dedik." (Elif Arığ, kişisel görüşme, 7 Mayıs 2019).

### Resim 3. İhale İlanı

The screenshot shows a website interface with a navigation bar at the top containing categories like 'SATIŞ İLANLARI', 'KİRALAMA İLANLARI', 'İRTİFAK HAKKI İLANLARI', 'YATIRIM TEŞVİK İLANLARI', and 'ARSA'. Below the navigation bar, there are several red buttons for 'İHALEYE ÇIKILANLAR', 'SATIŞA HAZIRLANAN', and 'BAŞKA BİR TAŞINMAZ TALEPTE BULUNMAK'. The main content area displays two land auction listings. Each listing includes a photo of the land, the price in Turkish Lira (TL), the location 'Antalya / Kumluca', the start date '07.05.2019', and the area in square meters (m²). The first listing is for 13.800,00 TL with an area of 2.273,15 m². The second listing is for 23.150,00 TL with an area of 2.869,04 m². At the bottom of the listings, there is a pagination bar showing 'İlk Sayfa', '1', and 'Son Sayfa'. Below the listings, there is a red button labeled 'ARA Q'.

Taşınmaz No : 07130104546	Taşınmaz No : 07130104912
Pafta / Ada / Parsel : 024-c-07-b-4 / 337 / 3	Pafta / Ada / Parsel : 24-c-07-b-4 / 337 / 4
İmar Durumu : İmarsız	İmar Durumu : İmarsız
İmar Özellik Adı : -	İmar Özellik Adı : -
İmar Tarihi : -	İmar Tarihi : -
Yasal Dayanak : 2886 / 45	Yasal Dayanak : 2886 / 45
Taşınmaz Yüzölçümü : 2.273,15 m <sup>2</sup>	Taşınmaz Yüzölçümü : 2.869,04 m <sup>2</sup>
Hazine Hissesi : 2.273,15 m <sup>2</sup>	Hazine Hissesi : 2.869,04 m <sup>2</sup>
Satılacak Yüzölçümü : 2.273,15 m <sup>2</sup>	Satılacak Yüzölçümü : 2.869,04 m <sup>2</sup>
Toplam Tahmini Bedel : 13.800,00 ₺	Toplam Tahmini Bedel : 23.150,00 ₺
Geçici Teminat Bedeli : 2.760,00 ₺	Geçici Teminat Bedeli : 4.630,00 ₺
İhale Tarihi ve Saati : 07.05.2019 10:45	İhale Tarihi ve Saati : 07.05.2019 11:00

**Kaynak:** [İhale ilanı 2019a ve 2019b] (milli.emlak.gov.tr)

Kampanyaya yoğun destek gördüğü sosyal medya dışında ulusal medyadan Artı TV ve Milliyet Gazetesi, yerel medyadan ise Antalya Körfez Gazetesi (HES şirketine karşı yaşam kazandı. Sen de destek ol!) haber yaparak destek verdi. 17 Mayıs'ta HES şirketinin "İhale sırasında telefon hakkımız kullandırılmadı"

itirazı reddedilerek ihale onayı aktivistlere tebliğ edildi. Ardından arazilerin bedeli peşin olarak Kumluca Mal Müdürlüğüne ödendi ve tapu devir işlemleri başlatıldı. 22 Mayıs'ta da tapular alındı (Yılmaz, 2019).

**Resim 4. İhale Parselleri**



**Kaynak:** *Alakır Nehri Kardeşliği (2017).*

## **Bağış Kampanyası**

Kampanya çitleme kaynaklı bir kuşatılma tehdidinden kaynaklanıyordu: “337/3 nolu bu arazi ile bitişiğinde kesilmemiş olarak kalan 337/4 nolu arazi'nin 7 Mayıs'ta ihale yolu ile satışa çıkarılacağı Milli Emlak Genel Müdürlüğü tarafından duyuruldu. Hazinesinin bölgede sadece bu iki araziye satışa çıkarması ne büyük tesadüf. İhaleyi kim kazanacak acaba? Hani olur da devlet kalan diğer arazileri de bu şirkete satarsa bu arazilerden bize yönelik yeni girişimler mi beklemeliyiz? Hani olursa da o zaman biz kimi kime şikayet edeceğiz? Nedir bu program? Nedir dünyanın gözleri önünde olup biten bu programı bırakın durdurmayı böylesine sürdürmeye yönelik bu motivasyon?” (ANK, 30 Nisan 2019). Aktivist çiftin yaşam alanı çevresi mücadele ettikleri HES şirketinin adamları, bir eko-mafya tarafından tek tek satın alınıyordu. “Şimdi çevredeki iki arsa daha Millî Emlaktan satışa çıkarılıyor. Bu iki arsa HES şirketinin adamları tarafından alınmamalı. Bu iki arsaların alımı için bir şekilde destek olmak gerek.” Kampanya “Destek olmak isteyen can dostları hepimiz adına ihaleye katılan aktivist Elif Arıç'ın banka hesabına ‘borç’ açıklaması ile gönderimde bulunabilirler” çağrısıyla başladı. Online ortamda “Tüketime dayalı sistemin gözlerden uzak yıkımının direk içinden paylaşımlar, mücadelede olup bitenler ve doğayla uyumlu yaşam deneyimleri” aktaran ANK'nın Facebook, Twitter ve Instagram'daki elli binden fazla takipçisiyle hareket kampanyayı sosyal medyadan organize etti. Ayrıca WhatsApp'tan

bir grup oluşturuldu. Kampanya, aktivistlerden biri adına açılan tek bir IBAN numarası üzerinden gerçekleştirildi ve yasal riskleri nedeniyle bağış değil, ‘borç’ olduğunun belirtilmesi özellikle vurgulandı. 8 Mayıs günü kampanya başlatıldı, Türkçe ve İngilizce çağrılarla duyuruldu. Ardından toplanan miktarlar düzenli aralıklarla sosyal medya hesaplarından paylaşıldı. Aktivistler ilk başlarda tutarın tamamının toplanmasını ummuyorlardı. Önce, yatırılan geçici teminatlar düşüldükten sonra kalan miktarın en az %25’i olan 17.500 liranın üç hafta içerisinde ödenmesini planlamışlardı. Tamamının ödenememesi halinde kalanı faizi ile taksitlendirilecek ve ödeme tamamlanınca tapuyu alabileceklerdi. İhalenin bedelinin tamamı 16 Mayıs’ta toplandı (“Alakır’da taş ocağı şirketine karşı girilen arazi ihalesi kazanıldı”, 2019).

Süreç hızla ve sosyal medyadaki anlık paylaşımlarla ilerledi. Kampanya, aktivistlerin deyimiyle tek motivasyonları “Güçsüzü güçlüye karşı korumak ve doğaya ve canlılara sahip çıkmak, kurdun kuşun hakkını gözetmek için kumbarasını kıran sekiz yaşındaki çocuktan, ormandan topladığı çamsakızlarını pazarda satanlara, emekli maaşından bir damla damlatanlara destansı hikâyelerle” katkı veren müthiş bir gönüllü dayanışmasıyla gerçekleştirildi. “Kabaca ortalama 200 lira bağış geldi 500-600 candan” (ANK, kişisel görüşme, 3 Ekim 2019). Kampanya sözcülerinden birinin paylaşımı süreci şöyle özetliyordu:

Baştan beri takip edenler hâkimdir konuya ama ilk görenler için pek anlaşılabilir. Bu aslında senelerdir süren bir mücadele Alakır Vadisi’nin korunması adına. Süreçte 2 HES iptal ettirilip hiç koruma alanı olmayan vadide milyonlarca metrekaresine koruma alanı sağlandı. Ancak hukuki kazanımlarımıza rağmen oldubitti ile yapılan bir şirket HES projesinden bağımsız olarak yaşam alanımızın tam dibindeki arazileri satın almaya başladı. Bunların birinden kazarak suyumuzu kestiler, birinden tehdit ettiler (HES çalışanı hapis yatıp çıktı) birine de kamera yerleştirdiler, silahlı taciz atışları ve türlü tehdit ve tacizler yaşandı, yaşanmakta. Çoğu savcılıkta soruşturmaları devam ediyor. Aybaşında bu şirketin yine arazimizin yanındaki bir hazine arazisinin alımı için başvurduğunu öğrendik ve duyurduk. Tamamen toplumsal bir refleks gerçekleşti kısa zamanda. Bir arkadaşımız ihaleye girdi kazandı ve bedel dayanışma ile toplandı. Şirketin diğer arazilerde yaptığı yıkımın ve tacizin önüne geçildi. Çünkü daha önce bu alınan arazilere bitişik aldıkları diğer arazileri tamamen yok ettiler. Hatta anıt ağaç statüsünde olan 400 yaşında meşe ağaçları olan bir ormandı. Korunmaları için açtığımız dava devam ederken yok ettiler hepsini. Bu sefer korumayı başardık. Satın alma yöntemi ile. Daha önce vakıf gibi bir fikir yoktu. Ama araziler alınınca bu arazilerin içindeki tüm canlılarla birlikte doğal haliyle korunarak geleceğe aktarılabilmesinin en iyi yolunun vakıflaşmak olduğuna karar verdik ve vakıflaşma sürecini başlattık. Daha ayrıntılı hikâyesi yazılacaktır ileride. Şimdilik genel olarak durum bu. Umarız biraz da olsa

aydınlatılmışızdır süreçle ilgili sizi. (ANK, kişisel görüşme, 22 Mayıs 2019).

Öte yandan çevre yönetimi açısından vakıflaşma fikri daha sonraki tecavüz girişimlerine karşı ve özellikle kamulaştırmaya karşı çok daha güçlü durmak için düşünülmüştür. Aktivistler ihaleye arazilerin orman vasfını sürdürmesi için girdiklerini belirterek, “Dayanışmayla, insanlar kendi çabalarıyla kaporayı yatırdılar. Korumuş olduğumuz alanda artık hep birlikte kararlar alırız. Amacımız orayı koruma altına alıp, müdahale etmemek. Bir de ağaç dikimi yapmayacağız HESçilerin kestiği alanda. Müdahalesiz koruma ile ‘tekrar yabanileştirme’ (rewilding) sağlayacağız” diyorlardı. Bu alanların “Korunarak geleceğe aktarılacak ortak bir miras olacağı” deklare edildi. (ANK, kişisel görüşme, 9 Mayıs 2019).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı ve Global Witness kurumunun desteği ile gerçekleştirilen Guradian Gazetesi’nin ‘Tehdit Altındaki Doğa Savunucuları’ yazı dizisine konu olan ve dünya çapında dokuz aktivistle yapılan röportajlar serisine Türkiye’den katılan “Buranın bekçileri olduk’: Türkiye’nin tesadüfi orman koruyucuları” olarak isimlendirdiği aktivistler (Watts, 2018) tapuların alınmasından sonra Alakır Nehri Kardeşliği Vakfı kurup arazilerin ona devredilmesi ve olduğu gibi korunarak geleceğe aktarılmasını planlıyorlardı. 14 Haziran’da hazineden alınan araziler vakfa devredilmek üzere Tuğba ve Birhan çiftinin üzerine geçirildi. Aktivistler eylemi tüm yaşamı tehdit eden küresel iklim krizinin başlıca nedenlerinden biri olan ormansızlaştırma, erozyon ve biyoçeşitliliğin yok edilmesine karşı dayanışma içinde çok önemli bir karşı duruş sergilemenin emsali olarak görüyorlardı. Aynı zamanda HES şirketinin yaşam alanı etrafındaki arazileri satın alıp kontrolünü ele geçirerek hem içindeki canlıları yok etmesini hem de bu arazilerden kendilerini tehdit ve taciz ederek ilerlemesini önlemiş oluyorlardı:

Açık artırmaya girmese idik, HESçi firma bu iki araziye de satın alacak ve bizleri kuşatacaklardı. HESçiler yaşam alanımızın etrafında satın aldıkları ve korunmaları için açtığımız dava devam ederken anıt ağaç kriterlerindeki meşe ağaçları dahil arazideki diğer tüm ağaçları kesip yok ederken bitişikteki hazine arazisine de kepçe ile girip oradaki tüm ağaçları da kesmişlerdi. Bu yaşamda ne paraya ne tapuya inandım bunca zaman. Yüreğimin götürdüğü yerde kendimi yuvada hissettim sadece. Ancak bugün bu iki tapu kâğıdı yüreğimi ferahlattı! Çünkü bir şirketin yağmacı kaba kuvveti değil dayanışmanın bütünlüğü kazandı; yeryüzünün bir parçasını ve içinde yaşayan milyonlarca canı kurtardı. Yaban hayatın sürdürülüp geliştirileceği bir bölgede yer alan bu alan, devletin açmış olduğu ihale sonucunda devlet tabiriyle ‘alanın ferahının sağlamasından sorumlu yetkililerce hazineden tarafıma devredildi. Ancak burası bana ait değil! Orası kendince orada var olan yaşamın ta kendisi. Ne mutlu bizlere ki böyle bir alanın var olması için

elimizden geleni yaptık! Alakır Nehri Kardeşleri olarak en yakın zamanda vakıf işlemlerine başlayacağız. Hepimizin gözü aydın! (Elif Arıç, kişisel görüşme, 7 Mayıs 2019).

Aktivistlerle en son yaptığımız görüşmede vakıflaşma süreci tamamlanmak üzereydi:

Vakıf senedini hazırladık. Senetteki adres bilgisi için araziye numara almamız gerekiyordu. Ona başvurduk. O da halloldu ama araya Covid-19 pandemisi girince ertelendi bürokratik işler. Kumluca'ya inip numaramızı alıp avukatımız aracılığı ile vakıf senedimizle mahkemeye başvuracağız artık sadece. Bunu da ilk fırsatta yapmak istiyoruz. (ANK, kişisel görüşme, 25 Ağustos 2020).

## **“Tecavüzcüsüyle Evlendirilmek!” ya da Türkiye’de Çevre Mücadelesi Eylem Repertuarında Yeni Bir Taktik**

Şirkete karşı yapılan bu hamle bir çevre koruma taktiği olarak Türkiye’de bir ilkti ve diğer çevre mücadelesi aktivistlerinin de takdirini topladı: “Çok farklı çevre mücadelesi görmüşlüğüm var ama yok edilmesin diye satın almak gerçekten tarihi bir mücadele örneği.” (Mersin-Boğazpınar HES Karşısı Platform Sözcüsü Ahmet Öztürk).<sup>1</sup>

Yukarıda belirtildiği gibi Türkiye çevre mücadelelerinde koruma vaadiyle çevresel satın almaların ilk örneği oluşturan bu taktik belli bir zorunluluğun, sahadaki tahakküm ve direniş ilişkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıktı ve değerlendirildi. Aktivistler dünya görüşleri, insan ile doğa ilişkisi ve doğanın nasıl korunması gerektiği konusundaki birinci dünya ekoloji aktivizmi, üçüncü dünya yerli halkları hareketleri ve özellikle Anadolu bilgeliğinden esinlenen, kapitalizm karşıtı aykırı yaklaşımları nedeniyle satın alma yoluna serbest piyasacı çevre koruma yaklaşımları benimsemeleri yüzünden değil, içinde buldukları koşulların dayatması yüzünden gitmişlerdi. Nitekim daha sonra aktivistlerle yaptığımız görüşmede sorduğumuz “Satın alma kararını verirken inkilem yaşadınız mı, korumak için doğa satın alınmalı mı, bu konuyu aranızda tartıştınız mı?” sorumuza verdikleri cevap şöyleydi (ANK, kişisel görüşme, 03 Ekim 2019):

Tartışmaz olur muyuz hiç. Hiç etik değil baştan bizim için. Bir de mücadele yöntemi açısından sürdürülebilir değil. Ama koşullarımız bizi bu refleksi göstermek ve karşımıza çıkan bu yolu da denemeye yöneltti. Gözlerimizin önünde gerçekleşmişti hemen o arazilerin yanında gerçekleşen Vakıflar Katliamı. Yavrusunu yıkık ağaçların arasında günlerce arayan tanıdık sınıcamları görmek, yıkılan tanıdık ağaçların sesini duymak istemiyorduk bir kez daha. Bir de oradan da yönelecek muhtemel yeni tacizlere.

<sup>1</sup> <https://twitter.com/dktahmetozturk/status/1131453373910269952> (23 Mayıs 2019).

Ayrıca yorumculardan biri şöyle diyordu: “Daha çok arazi satın alacağız, gerekirse Alakır’ın doğduğu yerden denize döküldüğü yere kadar. Yeter ki bu zulüm sona ersin.”<sup>2</sup>

Aktivistlere göre “Hazinenin bölgede sadece bu iki araziyi satışa çıkarılması bir tesadüf değildi”, ihale şirket için açılmıştı. Daha önce, yandaki iki parsel şirket sponsorluğunda satın alınmıştı. Şirket elemanları mafyavari eylemlere başvurmuş, aktivistlerin yaşam alanının etrafında HES projesinden tamamen bağımsız bir şekilde şirketin satın aldığı bu arazilerin birisine aktivistleri gözetlemeye yönelik kameralar yerleştirmiş, sözlü tehdit ve silahlı tacizde bulunmuştu. Aktivistlerin içme ve sulama suyunun kaynağının geçtiği diğer arazide ise dere yatağını kepçeyle kazıp suyun kaynağını gasp etmiş, kuşatmak ve yıldırım istemişti. Aktivistler kendi arazileri içinde kalan bu doğal su kaynağının yönünün değiştirilmesi sebebiyle 2017 yılında üç ay susuz kalmış, bahçeleri susuzluktan kurumuştu. Bu çevresel satın almanın amacı HES şirketinin yaşam alanlarının etrafındaki arazileri satın alıp ele geçirerek hem içindeki canlıları yok etmesine hem de bu arazilerin aktivistleri taciz ve tehdit aracı olarak kullanılmasına engel olmaktı.

Bu çevresel satın alma işlemi kampanyayla ilgili ilk paylaşımda (30 Nisan) politik ve ideolojik boyutuyla “Kapitalizmden kaçarken kapitalizme yakalanan” (Hamsici, 2012: 285) kampanyanın yürütücülerinden biri tarafından şöyle nitelendirilmişti:

“Tecavüzcüsüyle evlendirilmek?”<sup>3</sup>

Bu ifade hem yerelde şirkete karşı verilen mücadele hem de içinde doğa koruma mücadelesine karşı yürütülen sistematik tahakkümü özlü bir şekilde ifade eden çarpıcı bir metafordur. Topluma ve doğasına tecavüz eden bir sistemin, kapitalizmin ve onun önde gelen temel aktörü şirketin ve onun destekçisi devletin eleştirisi için bir metafor. Rızasız bir ilişkiye işaret eden bu metafor bir taraftan devletin, korunmasından sorumlu olduğu toplumun ve doğasının cezalandırılması, mahkum edilmesi, diğer taraftan da tecavüzcüyü ödüllendirmesi anlamına geliyor. Tecavüzü teşvik eden, ödüllendiren bir pratik, tecavüzcünün suçsuz bulunması, aklanması. Devletin ve hukukun hak ihlallerine yol verdiği, hukukun koruyamadığı bir hakkın, çevre hakkının sistemin daha fazla ayrıcalık ve güvence tanıdığı başka bir hak üzerinden, mülkiyet hakkı, korunmasını sağlamaya çalışan bir uygulama olduğu görülüyor. Dünya görüşü olarak “Mülkiyet Hırsızlıktır” felsefesine inanan aktivistler günümüzde talancı, rantçı, doğa düşmanı olarak gördükleri şirkete-sermayeye karşı ‘mülkiyet hakkının’ bir silah olarak kullanılabileceğini gösterdiler. Zaman, hem iktidar biçimlerini hem de direniş

<sup>2</sup> <https://www.instagram.com/p/BxcfcFLAPzd/> (14 Mayıs 2019).

<sup>3</sup> <https://twitter.com/ALAKIRINSESI/status/1123098784051924997> (30 Nisan 2019).



biçimlerini, mücadelede kullanılacak yöntemleri de değiştirdiğinden bu duruma ayak uydurmak zorunluluğundan kaynaklanmıştı.

Aynı şekilde bu olay doğrudan bir çitleme sürecine karşı verilen tepki biçiminin en azından Türkiye’de ilk örneğini teşkil ediyordu. Yukarıda ABD örneğinde açıklandığı gibi aynı süreçler kapitalist tarihsel dünya sistemi ölçeğinde işlediğinden, kapitalizm doğal çevreyi el koyma, çitleme, metalaştırma ve mülksüzleştirme yoluyla birikim sürecine içererek yayılma sürecinde toplumsal doğalara tecavüz ederken rıza üretmediği yerel ekolojilerden ‘çılgıklar’ yükselir. Bu tecavüz metaforu önemli ölçüde Holloway’ın (2005: 1-10) kapitalizm ve çılgılık metaforu arasında kurduğu bağlantıyla yakından ilişkilidir. Holloway’ın dikkat çektiği gibi kapitalist yayılma evrensel bir olgu olduğundan karşılaştığı tepkiler de evrenseldir: “Kapitalizmin insan yaşamlarını sakatlamasıyla karşı karşıya kalındığında hüznü bir çılgılık yükselir, bir korku çılgılığı, bir öfke çılgılığı, bir ret çılgılığı: HAYIR!” Satın alma işleminin mülkiyetten ziyade erişim, kontrol ve yönetimin ele geçirilmesini amaçlayan örnek olay bağlamında çevresel satın alma, özelleştirmeye, devlete ait ya da onun tasarrufunda bulunan ya da kimseye ait olmayıp ortaklaşa kullanılan doğa varlıkları üzerinde özel mülkiyet ilişkisinin kurulmasına, doğanın çitlenerek yurttaşın, köylünün, yerel topluluğun, canlıların, toprak ve suya ya da bunların unsurlarına serbestçe erişiminin ortadan kaldırılmasına karşı dayanışma ve kolektifleştirme (vakıf) yoluyla karşılık verilmesinin özgün bir örneğini oluşturmaktadır. Özel mülkiyet ve ticarileştirme, doğanın ya da bir doğa parçasının alıcı ve satıcı arasındaki parasal mübadele ilişkisinin konusu olması, piyasada alınır satılır mala dönüştürülmesi, metalaştırılması ve sermaye birikim sürecine sokulmasıdır. Oysa mülkiyet hakkının doğanın savunulması için sağladığı düşünülen bir imkânın kullanıldığı bu aksi örnekler doğal varlıkların çevresel koruma amaçlı satın alımlarının taşıdığı imalarla doğaya parasal bir değer atfeden sistemin aynı değerinin doğanın korunması amacıyla kullanılması açısından etik olup olmadığı tartışmasını beraberinde getiren bir pratik olduğunu gösteriyor. Bu yüzden kampanya mücadeleyi sadece bir tapu kâğıdından ibaret görmeyen destekçi aktivistler tarafından da “Sistem içerisinde, sistemin kanalları ile kazanılan küçük mutluluk” olarak yorumlandı. Alınan şey parayla değil dayanışmanın paha biçilmez değeriyle gerçekleşmişti.

Genel bir çevre politikası aracı olarak uygulamanın açmazı, sürdürülemezliği, aktivist grubun “Etrafımızdaki arazileri satın alarak bizleri taciz ve tehdit eden HES şirketine karşı girdiğimiz ihalede işgal ettikleri 337/3 nolu araziye 45.000, yok etmek istedikleri 337/4 nolu araziye de 54.500 tl’ye alarak canları koruma altına aldık dostlar” şeklindeki paylaşımına iki katılımcının yaptığı karşılıklı çarpıcı yorumlarda ifadesini buluyordu<sup>4</sup>:

<sup>4</sup> <https://twitter.com/ALAKIRINSESi/status/1125709646004670466> (7 Mayıs 2019).

-“Örnek olmalı, bu şekilde toplumsal dayanışma kurulup araziler, doğa sermayeden kurtarılabilir.”

-“Tamam da, buna para mı dayanır. Ülke politikalarını değiştirmek en iyisi.”

Hareket Türkiye'nin en aktif dijital çevre aktivizmi hareketini temsil ediyor. Durumu “Teknolojiden uzaklaşmakla işe başladık ama ne ironiktir ki şimdi dijital aktivistler haline geldik” şeklinde ifade eden aktivistler şimdi sosyal ağlar üzerinden Amazon ve Borneo'daki yerli gruplarıyla, Almanya'da Hambach ormanında açık ocak kömür madenciliğine karşı çıkan ağaç ev topluluklarıyla, Birleşik Krallık'taki kaya gazı karşıtı ekoloji aktivistleriyle ve Amerika ve Kanada'daki petrol boru hattı karşıtı Kızılderili yerli hareketleriyle iletişim içinde (Watts, 2018). Dolayısıyla bu kampanya diğer toplumsal hareketler gibi çevre hareketleri için de yeni bir fırsatlar ve olanaklar alanı sunan sanal mekân (dijital ortam) bilgilenme/bilgilendirme, haberleşme ve eyleme geç(ir)me konusunda kullanımını göstermesi açısından önem taşımaktadır. Üstelik hızlı kamusal politikalara karşı ‘hızlı aktivizm’ stratejileriyle yanıt verilebileceğini de teyit eder (Lauermann ve Vogelpohl, 2019). Siyasal ve ekonomik sistemle HES'ler ve kendi yaşadıkları sorunlar arasında doğrudan ilişki kurarak sadece HES projeleri özelinde mücadele etmenin ötesine geçerek sistemin kendi araçlarını kendisine karşı kullanma çabasını yansıtır. Şengül ve diğerlerinin (2017) soyut ve somut mekân bağlamında incelediği başka yerlerdeki çevre mücadelelerinde de etkili bir şekilde kullanılan dijital aktivizmin başarılı bir örneğini göstermektedir. Bu eylem bir bakıma Türkiye'de çevresel adalet aktivizminin eylem repertuarında türünün ilk örneğini oluşturması açısından da önemlidir. Türkiye'de mücadelelerini sanal mekânları da kullanarak sürdüren HES ve maden karşıtı çevreci hareketlerin, sanal mekânın merkezsiz ve katılıma açık olmasının bir kitle aktivizmini organize etmeyi olanaklı kılma potansiyelini de kullanabildiği istisnai bir örneği teşkil etmektedir.

Bu çalışma ayrıca mülkiyetin dönüşümü gibi regülasyonun kendiliğinden gerçekleşen bir süreç olmadığını, sosyal, politik ve ekonomik iktidar ilişkileri üzerinden inşa, icra ve ihlal edildiğini ve söz konusu hareketin en etkili regülasyon mücadelesi veren çevre koruma hareketlerinden birisi olduğunu gösterdiği gibi sembolik satın alma eyleminin de çitleme değil müşterekleştirme amaçlı farklı bir ortaklaştırma (*commoning*) farklı bir yaşam ve birlikte hareket etme tarzının çarpıcı bir örneğini temsil ettiğini, bir hareketin sanal mekânın bütün olanaklarını kullanarak kalıcı birliktelikler kurmayı başarabildiğini göstermektedir. Ancak buradaki yerel çevre aktivizminin özellikleri gereği aynı uygulamanın ülkenin başka yerlerinde gerçekleşmesinin imkânsız değilse bile oldukça zor olduğu anlaşılmaktadır.

## Sonuç

Doğa koruma amaçlı çevresel satın almalar bağlamında özel mülkiyet, kapitalizm ve çevre koruma arasındaki çelişkili ilişkiyi, bu ilişki türüyle görece yeni tanışan Türkiye’den bir örnek olay üzerinden inceleyen bu çalışma, çevresel satın almaların özünde doğanın ve doğa korumanın neoliberalleştirildiği ekonomi politikalarına içkin, özelleştirme, piyasalaştırma, ticarileştirme, mülksüzleştirme gibi iç içe işleyen kapitalist süreçlerinin bir sonucu olduğunu ortaya koymaktadır. Bu vaka çalışması tahakküm ve direniş ilişkilerinin bir parçası ve aracı olarak somut gündelik sosyal ilişkiler üzerinden sürekli icra ve ihlal edilen mülkiyet olgusu bağlamında yasal mülkiyet haklarının doğa koruma amacıyla devlete ve/veya şirketlere karşı kullanıldığını ve kullanılabileceğini örnekleemektedir. Çalışma aynı zamanda mülkiyetin yer ve mekânla sınırlı soyut bir şey değil bir ilişki biçimi, diğer insanlar da dahil mekânın ve doğanın savunulmasında kullanılacak sosyal ve politik bir ilişkiler yumağı olduğunu teyit etmektedir. Neoliberal soyut, verili, kesin, değişmez ve bireysel özel mülkiyet anlayışının aksine mülkiyetin birey, toplum ve malikin bahşedilen haklarını meşrulaştıran sosyal ilişkiler arasındaki bağlarla kurulduğunu göstermektedir.

Bu çalışma tartışılmayı ve araştırılmayı gerektiren birçok soruyu beraberinde getirmektedir. Birincisi piyasa temelli doğa korumanın yarattığı ciddi etik sorunları su yüzüne çıkarmaktadır. İkincisi gelir kazanma, sermaye birikimi amaçlı özel mülkiyet ediniminin doğa koruma ile uyumsuzluğunu ifşa etmektedir. Yine ne kadar yaygın ve kurumsal olarak ne kadar güçlü olursa olsun neoliberal mülkiyet modelinin mülkiyet ve toplum-doğa ilişkilerine sınırlı bir bakış sunduğu ve özel mülkiyet işlemlerinin devletin ve toplumun desteğine bağımlı olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürle uyumlu olarak serbest piyasa çevreciliğinin iddialarının aksine doğa üzerinde kurulan özel mülkiyet ilişkisinin güç ilişkileri çerçevesinde hâkim kapitalist aktörler tarafından yeşil ekonomi, yenilenebilir enerji, sürdürülebilir kalkınma söylemiyle ifsat edildiğini teşhir etmekte, ama politik bir kategori olarak mülkiyetin kendi içerisinde çelişkiler barındırdığını, kapitalist ilişkiler içinde kapitalizm karşıtı kolektif amaçlar için kullanılabileceğini göstermektedir.

Doğa korumada serbest piyasa çevreciliğinin bir uygulama aracı olarak sunulan çevresel satın almaların bazen zorunlu bir seçenek olsa da hukuk devleti ve katılımcı demokrasi talepleri karşısında istisnai bir uygulama olması ve hükümetin, sektörün ve şirketlerin hesap verebilirliğini, katılımcı demokrasi pratiklerinin etkinliğini artırıcı düzenleyici seçeneklerin koruma amaçlı satın almalarından daha etkili olması beklenir. Ancak aynı zamanda yerel bir çevre koruma hareketinin ve çevresel adalet mücadelesinin sahadan görünümüne ışık tutan örneğimizde

güç ve rant baskısı karşısında çevresel satın almalar son çare olarak karşımıza çıkmaktadır. Kanunların, çevre ve ‘kaynak’ kullanımına yönelik mevzuatın, devletin ruhsat düzenlemelerinin sıkılaştırılması, yasakların takibi ve denetimi gibi regülasyonist düzenlemeler etkili olduğu sürece çevresel satın almalar zorunluluğu ortadan kalkar. Bu yüzden bu türden satın almaların hukuksal ve idari düzenlemelerin çevre korumada daha etkili bir seçenek olduğu gerçeğini gölgeleyen, sürdürülebilirliği olmayan, özellikle konservasyon sektörü tarafından rant kollama istismarına oldukça elverişli bir uygulama olduğu belirtilmelidir.

Çalışma, doğa korumada hakim iki yaklaşımdan, regülasyon ve iktisap (*acquisition*), ikincisinin bir unsuru olan çevresel satın almaların stratejik bir taktik olarak işlev görebileceğini ama büyük ölçekli korumalar için etik, sürdürülebilir, kâfi ve önerilir olmadığını; bunun için sermayenin otoriter hükümet üzerindeki baskısıyla sık sık basit bir yasa, yönetmelik değişikliği ya da idari kararlar zayıflatılsa, ortadan kaldırılsa bile yine mutlak bir koruma güvencesi sağlamayan regülasyonun (örneğinizde yıldırıcı ve masraflı hukuk mücadelesi yoluyla koruma alanı ilan ettirmenin) daha etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir. Ayrıca yeni dönemde, misal HES’ler ve madenler özelinde ve EPDK örneğinde kamulaştırma yetkisiyle donatılmış onlarca kurumunun devlet için değil, özel şirketler, sermaye için aldığı binlerce *acele kamulaştırma* kararıyla kırsal köylü mülkiyetindeki arazilerin gasp edilmesine aracılık ederek mülkiyet haklarını sürekli ihlal ettiği, madencilik, enerji ve inşaat faaliyetlerinin bekası için hukuk, anayasal ve yasal hak ihlallerinin sıradanlaştırıldığı bir ülkede, mülkiyet hakkını temsil eden bir ‘*kâğıt parçasının*’ anavatanı ABD’de bile mutlak koruma güvencesi sağlamazken Türkiye’de doğa koruma için yeterli güvenceyi sağlayıp sağlamayacağını oldukça tartışmalı olduğuna vurgulamak gerekir.

## Kaynakça

- Aksu, C. ve R. Korkut (2017). *Ekoloji Almanağı 2005-2016*. İstanbul: Yeni İnsan.
- Aksu, C., S. Erenşü ve E. Evren (2016). *Sudan Sebepler: Türkiye’de Neoliberal Su-Enerji Politikaları ve Direnişler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- “Alakır’da Taş Ocağı Şirketine Karşı Girilen Arazi İhalesi Kazanıldı” (2019). <https://www.evrensel.net/haber/380059/alakirda-tas-ocagi-sirketine-karsi-girilen-arazi-ihalesi-kazanildi> (19. 06. 2019).
- Anderson, T. L.ve D. R. Leal (1997). *Enviro-Capitalists: Doing Good While Doing Well*. Maryland: Rowman and Littlefield.
- Baloğlu, B. (2014). “Kuş Seslerinden Kepçe Seslerine: Alakır’da Hidroelektrik Santraller”. <https://www.bilim.org/kus-seslerinden-kepce-seslerine-alakirda-hidroelektrik-santraller/> (19.06.2019).

- Barbosa, L. C. (2015). *Guardians of the Brazilian Amazon Rainforest: Environmental Organizations and Development*. Abingdon: Routledge.
- Beder, S. (2006a). *Environmental Principles and Policies: An Interdisciplinary Approach*. University of New South Wales Press: Sydney.
- Beder, S. (2006b). "The Changing Face of Conservation: Commodification, Privatisation and the Free Market". *Gaining Ground: In Pursuit of Ecological Sustainability, International Fund for Animal Welfare* (Ed. D. M. Lavingne). Limerick: University of Limerick.
- Birchard, B. (2005). *Nature's Keepers : The Remarkable Story of How The Nature Conservancy Became the Largest Environmental Organization in the World*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Blomley, N. (2004). "Unreal Estate: Proprietary Space and Public Gardening". *Antipode*, 36(4), 614-641.
- Bosworth, K. (2018). "They're Treating Us Like Indians!": Political Ecologies of Property and Race in North American Pipeline Populism". *Antipode*, doi: 10.1111/anti.12426, 1-21.
- Brewer, R. (2003). *Conservancy: The Land Trust Movement in America*. Lebanon: University Press of New England.
- Brockington, D., R. Duffy ve J. Igoe (2008). *Nature Unbound: Conservation, Capitalism and the Future of Protected Areas*. London: Earthscan.
- Brockington, D. ve R. Duffy (2011). *Capitalism and Conservation*. West Sussex: Blackwell.
- Bullard, R. (1990). *Dumping in Dixie: Race, Class, and Environmental Quality*. Boulder, CO: Westview.
- Bullard, R. (1994) *Unequal Protection: Environmental Justice and Communities of Color*. San Francisco: Sierra Club Books.
- Büscher, B., W. Dressler ve R. Fletcher (2014). *Nature™ Inc. Environmental Conservation in the Neoliberal Age*. Arizona: University of Arizona Press.
- Cannavo, P. F. (2007). *The Working Landscape Founding, Preservation, and the Politics of Place*. Cambridge: The MIT Press.
- Castree, N. (2011). "Neoliberalism and the Biophysical Environment 3: Putting Theory into Practice,". *Geography Compass*, 5(1), 35-49.
- Castree, N. (2010a) "Neoliberalism and the Biophysical Environment 1: What 'Neoliberalism' is, and What Difference Nature Makes to it". *Geography Compass*, 4(12), 1725-1733.

- Castree, N. (2010b) "Neoliberalism and the Biophysical Environment 2: Theorising the Neoliberalisation of Nature". *Geography Compass*, 4(12), 1734-1746.
- Castree, N. (2008a). "Neoliberalising Nature: The Logic of Deregulation and Reregulation". *Environment and Planning A: Economy and Space*, 40(1), 131-152.
- Castree, N. (2008b). "Neoliberalising Nature: Processes, Effects and Evaluations". *Environment and Planning A: Economy and Space*, 40(1), 153-173.
- Clark, S. (2007). *A Field Guide to Conservation Finance*. Washington, DC: Island Press.
- "Çevrecilere 20 milyonluk ihtarname"(2014). <http://www.hurriyet.com.tr/cevrecilere-20-milyonluk-ihtarname-26540952> (19. 06. 2019).
- DeFilippis, J., O. R. Williams, J. Pierce, D. G. Martin, R. Kruger ve A. H. Esfahani (2019) . "On the Transformative Potential of Community Land Trusts in the United States". *Antipode*, 51(3), 795-817.
- Dempsey, J. ve D. C. Suarez (2016). "Arrested Development? The Promises and Paradoxes of "Selling Nature to Save It". *Annals of the American Association of Geographers*, 106(3), 653-671.
- Earl, J. ve K. Kimport (2011). *Digitally Enabled Social Change: Activism in the Internet Age*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Fairfax, S., K. L. Gwin, M. Ann King, L. Raymond ve L.A. Watt (2005). *Buying Nature: The Limits of Land Acquisition as a Conservation Strategy, 1780-2004*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Fairfax, S. K., ve D. Guenzler (2001). *Conservation Trusts*. Lawrence: University Press of Kansas.
- Fields, S. (2004). "Environmental Buyouts: Protection at a Price". *Environmental Health Perspectives*, 112(6), 360-363.
- Gedicks, A. (2000). *Resource Rebels: Native Challenges to Mining and Oil Corporations*. South End Press.
- Gerber, J-D. ve A. R Rissman (2012). "Land-Conservation Strategies: The Dynamic Relationship between Acquisition and Land-Use Planning". *Environment and Planning A: Economy and Space*, 44(8), 1836-1855.
- Gilio-Whitaker, D. (2019). *As Long as Grass Grows: the Indigenous Fight for Environmental Justice, from Colonization to Standing Rock*. Boston: Beacon Press.

- Ginn, W. J. (2005). *Investing in Nature: Case Studies of Land Conservation in Collaboration with Business*. Washington, DC: Island Press.
- Grossman, Z. (2017). *Unlikely Alliances: Native Nations and White Communities Join to Defend Rural Lands*. University of Washington Press: Seattle.
- Grossman, Z. ve D. McNutt, (2001). "From Enemies to Allies". *Colorlines*, 22-25.
- Hamsici, M. (2012). *Dereler ve İsyancılar*. Ankara: Notabene.
- Hanson, L. L. (2014) "Re-engineering the Contours of Conservation: Alberta Land Trusts and the Neoliberalization of Nature". *Found in Alberta: Environmental Themes for the Anthropocene*. (Ed. R. Boschman ve M. T. Waterloo). ON: Wilfrid Laurier University Press.
- Hardin, G. (1968) "The Tragedy of the Commons". *Science*, 162(3859), 1243-1248.
- "HES şirketine karşı dayanışmayla kazanılan ihale süreci" (2019) <https://www.youtube.com/watch?v=hr1pryjgsk0> (14.05. 2019).
- Heynen, N., J. McCarthy, S. Prudham ve P. Robbins (2007). *Neoliberal Environments: False Promises and Unnatural Consequences*. London: Routledge.
- Heynen, N. ve P. Robbins (2005). "The Neoliberalization of Nature: Governance, Privatization Enclosure and Valuation". *Capitalism Nature Socialism*, 16(1), 5-8.
- Holloway, J. (2005). *Change the World Without Taking Power*. London: Pluto Press.
- Hine, C. (2008). "Virtual Ethnography: Modes, Varieties, Affordances". *The Sage Handbook of Online Research Methods*. (Ed. Nigel G. Fielding, Raymond M. Lee ve Grant Blank ). London: Sage.
- [İhale İlanı](2019a). <https://www.milliemlak.gov.tr/Sayfalar/ilanlar/satis-etay.aspx?ENO=07130104546&ENO=07130104546> (07.05. 2019).
- [İhale İlanı](2019b). <https://www.milliemlak.gov.tr/Sayfalar/ilanlar/satis-etay.aspx?ENO=07130104912&ENO=07130104912> (07.05. 2019).
- Kantarıcı, M. D. (2011). Alakır Çayı Havzasında Nehir Tipi Hidroelektrik Santralleri (HES) Kurulması Girişimlerinin Ekolojik Bakımdan İrdelenmesi. [http://www.cem.gov.tr/erozyon/Files/resimliHaber/2012\\_corum\\_egitimi/Alakir\\_Cayi\\_Havzasi\\_2011\\_Kitap.pdf](http://www.cem.gov.tr/erozyon/Files/resimliHaber/2012_corum_egitimi/Alakir_Cayi_Havzasi_2011_Kitap.pdf) (07.06. 2019).
- Kay, K. (2018). "A Hostile Takeover of Nature? Placing Value in Conservation Finance". *Antipode*, 50(1), 164-183.
- Kay, K. (2015) "Breaking the Bundle of Rights: Conservation Easements and the Legal Geographies of Individuating Nature". *Environment and Planning A: Economy and Space*, 48 3), 504-522.

- Larsen, P. B. ve D. Brockington (2018). *The Anthropology of Conservation NGOs : Rethinking the Boundaries*. Gewerbestrasse: Palgrave.
- Lauermann, J. ve A. Vogelpohl (2019). "Fast Activism: Resisting MobilePolicies". *Antipode*, 51(4), 1231-1250
- Loftus, A. ve H. March (2015). "Financialising Nature?". *Geoforum*, 60, 172-175.
- McAfee, Kathleen (1999) "Selling nature to save it? Biodiversity and Green Developmentalism". *Environment and Planning D: Society and Space* 17(2), 13-154.
- McCarthy, J. ve S. Prudham (2004). "Neoliberal Nature and the Nature of Neoliberalism". *Geoforum*, 35(3), 275-283.
- MacDonald, K. I. (2010). "The Devil is in the (Bio)diversity: Private Sector "Engagement" and the Restructuring of Biodiversity Conservation". *Antipode*, 42(3), 513-550.
- Mansfield, B. (2008). *Privatization: Property and the Remaking of Nature–Society Relations*. Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Mosca, L. (2014). "Methodological Practices in Social Movement Online Research". *Methodological Practices in Social Movement Research*. (Ed. Donatella della Porta). Oxford: Oxford University Press.
- Mosca, L. (2010). "From the Streets to the Net? The Political Use of the Internet by Social Movements". *International Journal of E-Politics*, 1(1), 1-21.
- Ostrom, E. (1990). *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Postill, J. ve S. Pink (2012). "Social Media Ethnography: The Digital Researcher in a Messy Web". *Media International Australia*, No. 145, 123-134.
- Rissman, A. R. (2013). "Rethinking Property Rights: Comparative Analysis of Conservation Easements for Wildlife Conservation". *Environmental Conservation*, 40(3), 222–230.
- Schlosberg, D. (2007). *Defining Environmental Justice*. Clarendon: Oxford University Press.
- Şengül, M., G. A. Kocatürk ve F. Bilgili (2017). "Sanal Mekânda Yerel Çevre Hareketleri: Türkiye’de HES Karşıtı Mücadeleler Üzerine Bir İnceleme". *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.22, Kayfor15 Özel Sayısı, 2183-2207.
- Şengül, M. (2018). Türkiye’de "Sermaye Kapanı"ndaki Köylülerin HES Karşıtı Mücadelesi: Köylülerin Korumaya Çalıştığı Doğa mı?". *İdealkent*, 8(21), 57-90.



Smith, N. (2007). "Nature as Accumulation Strategy". *Socialist Register*" 43, 16-36.

Sullivan, S. (2013). "Banking Nature? The Spectacular Financialisation of Environmental Conservation". *Antipode*, 45(1), 198-217.

Turhan, E. ve H. (Özmen) Çağatay (2015). "Hidroelektrik Santrallerin (HES) Çevresel ve Sosyal Etkileri: Alakır Vadisi Örneği" 4. *Su Yapıları Sempozyumu*. Antalya: TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası.

"Vakıflar Katliamı"(2016) <http://www.alakirinsesi.org/vakiflar-katliami-alakir-vadisi-29-subat-2016/> (19.06.2019)

Watts, J. (2018). Interview The defenders Hydropower "We have become Guardians": Turkey's Accidental Forest Protectors. <https://www.theguardian.com/environment/2018/jul/21/we-have-become-guardians-turkeys-accidental-forest-protectors> (24.05.2019)

Yılmaz, Ç. (2019). "Yaşam İhalesini Kazandılar". <http://www.milliyet.com.tr/yasam-ihalesini-kazandilar-gundem-2870726/> (19.06.2019).

Yüce, M. (2019) "HES Şirketine Karşı Yaşam Kazandı". *Antalya Körfez Gazetesi*. <https://antalyakorfez.com/haber/28325-hes-sirketine-karsi-yasam-kazandi> (19.06.2019).

